

NOTKI BIOGRAFICZNE I INNE INFORMACJE

Od 1 marca 1920 roku kierował szkołą w Miejskiej Górcie. W tym czasie rozpoczyna się pisanie kroniki szkolnej w języku polskim (dotąd w niemieckim). Po wojnie działał aktywnie w ZNP Kraków Podgórze, gdzie w latach 70 XX wieku był przewodniczącym Sekcji Emerytów, a następnie jej Honorowym Przewodniczącym.

Gabzdyl Teofil — prezes Oddziału Powiatowego Katowice - nauczyciel. Absolwent seminarium nauczycielskiego w Bobrku koło Cieszyna (1917). Uczestnik walk na froncie wschodnim. Nauczyciel w Jabłonkowie, członek Tajnej Organizacji Wojskowej (TOW). Po podziale Śląska Cieszyńskiego, nauczyciel w Puńcowie. Kierownik szkół w Maciejkowicach koło Chorzowa (od 1929) i Siemianowicach Śląskich (od 1932). Od 1938 r. dyrektor Gimnazjum Polskiego w Czeskim Cieszynie. Zmobilizowany jako oficer rezerwy, brał udział w kampanii wrześniowej. Poległ w Gródku koło Tomaszowa Lubelskiego.

Gasztych Piotr — prezes Ogniska w Lublińcu od 1934 roku, kierownik Szkoły Powszechnej w Kaletach do roku 1939. W 1945 reaktywował działalność ZNP w Lublińcu, którym kierował do roku 1947.

Gawlas Jan (1901-1965) — kierownik chóru w Królewskiej Hucie.

Muzyk. Absolwent Seminarium Nauczycielskiego w Cieszynie (1921) oraz nauczyciel tej szkoły. Studiował w Państwowym Konserwatorium Muzycznym w Katowicach (1929-1931). Współorganizator szkoły muzycznej w Cieszynie oraz jej kierownik w latach 1931 lub 1933-1934. Po wojnie, pracownik Szkoły Muzycznej w Cieszynie. Nauczyciel w Wyższej Szkole Muzycznej w Katowicach (od 1946) oraz rektor tej uczelni (1963). Kompozytor pieśni, kantat, utworów na orkiestrę symfoniczną, wirtuoz organowy, dyrygent.

Gierat T. — członek Zarządu Okręgu Śląskiego - prawdopodobnie prezes Oddziału Grodzkiego w Katowicach w roku 1937.

Gładysz T. — prezes Oddziału Powiatowego Tarnowskie Góry.

Gnus Ryta — znana nauczycielka i propagatorka muzyki, publikująca między innymi w „Głosie Nauczycielskim” i jego dodatkach w latach międzywojennych.

Jej bibliografia druków zwartych to 20 pozycji dotyczących nauki muzyki dla najmłodszych. Cytowana jest do dzisiaj. Brak szczegółowej biografii.

Goldscheider Ludwik — członek Komisji Prasowej Okręgu Śląskiego ZNP na przełomie lat 20 i 30 XX w.

Goneta Józef — członek Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w roku 1932. W tym czasie pracował także w Sekcji Nauczycielstwa Przedszkoli.

Górnik Piotr — związkowiec z Kochłowic.

Grażyński Michał — 1890 Gdów - 1965 Londyn.

Michał Tadeusz Grażyński – kapitan rezerwy piechoty Wojska Polskiego, działacz niepodległościowy, społeczny i harcerski, doktor filozofii i prawa. Długoletni wojewoda śląski, politycznie związany z sanacją.

Gryń Zygmunt — prawdopodobnie nauczyciel seminarium nauczycielskiego w Dąbrowie Górniczej na przełomie lat 20/30. Autor: „Półkolonie letnie i Drużyny Jordanowskie

w województwie śląskim”. Redaktor i autor pisma „Młodzież Śląska”.

Gutowski T. — członek Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w roku 1937 i prezes Oddziału Powiatowego w Rybniku.

Hejnar Józef — członek Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w roku 1932.

Helig Leopold — w 1937 roku pracował w Prezydium Wydziału Pracy Społecznej Okręgu i Prezydium Okręgowej Sekcji Szkolnictwa Średniego.

Hilewicz Stanisław — (30 VIII 1889, Kozice k. Lwowa - 24 XII 1959, Rotherham, W. Brytania), lekarz ogólnie praktykujący, chirurg.

Na Górnym Śląsku przebywał od 1922; kierował referatem Wychowania Fizycznego i Higieny Szkolnej Wydziału Oświecenia Publicznego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego; był lekarzem Miejskiej Szkoły Handlowej w Bogucicach oraz Gimnazjów w Katowicach. Pracował jako lekarz w Iranie i Libanie; był działaczem PCK i Związku Polaków w Libanie.

Hulek Piotr — budował polską oświatę po drugiej wojnie światowej na terenach Gliwic w latach 1945 - 46. Prawdopodobnie przed II wojną światową działał w powiecie lublińskim organizując tam oświatę pozaszkolną.

Jabłoński (?) - kierownik pracowni fizyko-chemicznej w Siemianowicach Śląskich w roku 1932.

Jakubik Jan — prezes Oddziału Powiatowego w Katowicach.

Janas (?) — poległy powstaniec - nauczyciel.

Janicka Maria — członek Zarządu Okręgu Śląskiego w 1932 roku. Nauczycielka w szkole ćwiczeń w Siennicy w roku 1916. Prawdopodobnie autorka podręcznika „Przyroda do kl. V”.

Janik Antoni — 1892-1940, członek Zarządu Okręgu Śląskiego w 1932 roku. Nauczyciel. Absolwent Gimnazjum Polskiego w Cieszynie (1913), zdał również egzamin pedagogiczny w Męskim Seminarium Nauczycielskim w Bobrku k. Cieszyna (1914). Członek TOW na Śląsku Cieszyńskim. Po zakończeniu I wojny światowej kierownik szkoły w Markłowicach Górnych (1918-1922), następnie Szkoły Powszechnej nr 1 w Rybniku (od 1927). Odnoszony Medalem Niepodległości. Zginął w Katyniu.

Jaroszówna Zofia — członek Sądu Honorowego przy Okręgu Śląskim. Prawdopodobnie w latach 1922 – 1924 była kierownikiem Szkoły w Wysokiej koło Wadowic.

Jasiński Józef — kierownik Sekcji Kół Dokszałających przy Okręgu Śląskim ZNP.

Jędrzejek Stanisław – 1904-2001, przewodniczący Sekcji Teatralnej, członek Prezydium Wydziału Pracy Społecznej Okręgu. W 1926 ukończył Seminarium Nauczycielskie w Mysłowicach. Od czasów przedwojennych zbierał i spisywał opowieści, podania i legendy związane z Zagłębiem Dąbrowskim. Opublikował je w dwóch zbiorach: „Nad Brynicą i dwoma Przemszami” oraz „Sosnowiec. Opowiadania i legendy”.

W czasie okupacji hitlerowskiej był organizatorem tajnego nauczania. Na terenie Zamku Pieskowa Skała zorganizowano staraniem Rady Głównej Opiekuńczej internat dla polskich sierot, których był opiekunem i wychowawcą.

Po 1945 zaangażował się w działalność Związku Obrony Kresów Zachodnich oraz ZNP. Pracował jako nauczyciel i kierownik Szkoły Podstawowej w Szopienicach. Publiko-

NOTKI BIOGRAFICZNE I INNE INFORMACJE

wał w prasie lokalnej, wydał także wiersze i fraszki w zbiorze „Poważne przysłowia w mniej poważnych fraszkach”. Jego prace z dziedziny historii lokalnej zostały wykorzystane w monografii Mariana Kantora-Mirskiego „Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy”. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Medalem „Za udział w wojnie obronnej 1939”. Pośmiertnie nominowany do tytułu „Sosnowiczana stulecia”.

Jotejko Józefa — ur. 29 I 1866, zm. 24 IV 1928, Warszawa, fizjolog, psycholog, pedagog.

Po studiach medycznych, od 1898 asystent w Instytucie Fizjologicznym Solvaya, a następnie kierownik laboratorium psychofizjologicznego na uniwersytecie w Brukseli; w 1912 zorganizowała w Brukseli Międzynarodowy Fakultet Pedologiczny; 1917–18 prowadziła wykłady z zakresu pedologii i psychologii pedagogicznej na Sorbonie i na uniwersytecie w Lyonie; w 1919 roku powróciła do Polski; nie uzyskawszy katedry na Uniwersytecie Warszawskim, podjęła wykłady z psychologii ogólnej i pedagogiki w Państwowym Instytucie Pedagogicznym w Warszawie, a po jego likwidacji w 1926 w Wolnej Wszechnicy Polskiej; założycielka (1926) i redaktor pierwszego polskiego czasopisma psychologicznego „Polskie Archiwum Psychologii”. Autorka prac z dziedziny fizjologii i psychologii; pionier psychologii rozwojowej i propagatorka nauki o dziecku (pedologii), opowiadała się za nauczaniem aktywnym i indywidualizującym oraz za demokratyzacją systemu szkolnictwa; La science du travail et son organisation (1917), La fatigue (1920, tłum. pol. Znużenie 1930), „Metoda testów umysłowych i jej wartość naukowa” (1924).

Józefowicz Feliks — patrz: prezesi Okręgu Śląskiego ZNP.

Kardaś Jakub — zastępca członka Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w 1932 roku i w tym samym czasie kierownik chóru w Królewskiej Hucie.

Karpa Władysław — wywodził się z Oddziału Katowickiego ZNP, w 1932 roku pracował w Komisji Kontrolującej Okręgu Śląskiego.

Karwan Władysław — członek Komisji Kontrolującej Okręgu Śląskiego ZNP w 1932 roku, wywodził się z Oddziału Katowickiego. Prawdopodobnie był czwartym kierownikiem szkoły Tadeusza Kościuszki w Katowicach.

Kaszyński Jerzy — prezes Oddziału Powiatowego w Bielsku. 1875-1940 — nauczyciel, działacz społeczny. Absolwent Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Cieszynie. Nauczyciel w Rychwałdzie k. Żywca. Kierownik Szkoły Ludowej w Michałkowicach (1901-1920). Członek Tajnej Organizacji Wojskowej (TOW). Nauczyciel i kierownik szkoły w Jaworzu Dolnym (1920-1933). Organizator Koła Macierzy Szkolnej, teatralnego zespołu amatorskiego, chóru i orkiestry w Jaworzu. Zmarł w obozie koncentracyjnym w Dachau lub w Mauthausen-Gusen.

Kinsner Eugeniusz — prezes Okręgu Śląskiego ZNP, szef chóru w Świętochłowicach. Jedyna informacja o jego życiu, poza działalnością związkową mówi, że w roku 1908/9 był kierownikiem Szkoły dwuklasowej w Nowej Wsi Szlacheckiej w okolicach Wieliczki.

Kisiel Jerzy — związkowiec związany z Królewską Hutą, w strukturach Okręgu Śląskiego ZNP w roku 1932 członek

Sądu Honorowego i Przewodniczący Sekcji Muzycznej.

Kłapa Władysław — prezes Oddziału Powiatowego ZNP Tarnowskie Góry w roku 1937.

Klimek Karol — nauczyciel działający w „niemieckiej” części Królestwa Kongresowego w czasie I wojny światowej. Twórca i pierwszy prezes w latach 1917–19 Zrzeszenia Nauczycielstwa Polskich Szkół Początkowych.

Kalinowski Józef — działacz Oddziału Grodzkiego ZNP w Katowicach, członek Prezydium Wydziału Pracy Społecznej Śląskiego Okręgu ZNP w roku 1937. W tym czasie także redaktor „Ogniskowca”.

Kocój Jan — działacz związkowy ZNP z powiatu pszczyńskiego (1932).

Kocój Józef — członek Biura Prasowego przy Komisji Prasowej Okręgu Śląskiego ZNP w latach 1931-1932.

Koluszko Bolesław — związkowiec z Królewskiej Huty, pracował w Szkole VII w latach 1923-1937. Przeprowadzał pogadanki rocznicowe, wygłaszał referaty historyczne, organizował wycieczki do Krakowa. W nekrologu napisano:

„Sekretarz Śląskiego Zarządu Okręgowego Związku Inwalidów Wojennych RP, Redaktor „Inwalidy Śląskiego”, Prezes Powiatowego Koła Związku Inwalidów Wojennych RP w Chorzowie. Nauczyciel Szkoły nr 7 w Chorzowie. Obrońca Lwowa. Kapral 4 pułku Legionów Polskich, Kawaler Krzyża Walecznych po raz I i II, „Orląt” i Krzyża Obrońców Lwowa.”

Kaplanowicz Franciszek — działacz Sekcji Regionalistycznej Wydziału Prac Społecznych Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP na początku lat 30-tych XX wieku.

Konasiewiczówna Michalina — 1892-1968. - nauczycielka w Szkole Powszechnej w Lublińcu od września 1926 roku. Członkini jednego z najstarszych towarzystw naukowych - Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika.

Najprawdopodobniej była założycielką II Żeńskiej Drużyny Harcerki im. Marii Konopnickiej, która działała przy szkole. Została też jej pierwszą drużynową.

Zaangażowana w działalność Towarzystwa Polek w Lublińcu, którego została przewodniczącą.

Była członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego. W 1934 r. reprezentowała Wydział Wykonawczy Oddziału Lubliniec. W 1935 r. została członkinią sekcji Pracy Kobiet w Oddziale Śląskim ZNP. W 1937 pełniła w nim funkcję zastępcy przewodniczącej Wydziału Pracy Społecznej, a w 1938 r. została przewodniczącą tego wydziału.

Po wojnie Michalina Konasiewiczówna—występująca także pod nazwiskiem Maria Konasiewicz, przeniosła się do Gliwic, gdzie pracowała w Inspektoracie Oświaty.

W 1946r. odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Kopaczko Jan — 1907-1978, nauczyciel—od października 1926 r. 2-klasowej Szkoły Powszechnej w Zielonej, następnie Szkoły Powszechnej w Lublińcu, pracował w Szkole Powszechnej nr 2 - pełniąc funkcję zastępcy kierownika szkoły, w Szkole Rolniczej oraz w szkole wieczorowej. W okresie pracy w Lublińcu działał między innymi w: Związku Powstańców Śląskich, Związku Strzeleckim (komendant), czy w Orlątach Związku Strzeleckiego. Przewodniczący Wydziału Pracy Społecznej Oddziału Lubliniec Związku Nauczycielstwa Polskiego od 1935 roku. Od 1950 uczył w Technikum Ekonomicznym, Gastronomicznym i Włókienniczym, a tak-

NOTKI BIOGRAFICZNE I INNE INFORMACJE

że w Państwowym Gimnazjum i Liceum Męskim w Bielsku-Białej, od 1958r.—w Liceum Ogólnokształcącym nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Bielsku-Białej, gdzie od 1956r. pełnił funkcję zastępcy dyrektora.

Kossakowicz Kazimierz — prezes Oddziału Powiatowego ZNP w Świętochłowicach od roku 1928, przynajmniej do momentu publikacji „Ogniskowca” o piętnastolecu Związku, czyli do roku 1937.

Kostecka Maria — działaczka związkowa z Halemby. Członek Komisji Kontrolującej Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w roku 1932.

Kosztelowicz Stanisław — członek Prezydium Okręgowej Komisji Sekcji Szkolnictwa Średniego Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w roku 1937.

Kozicki Marcel — działacz związkowy z Orzesza. Członek sądu Honorowego przy Zarządzie Okręgu Śląskiego ZNP w roku 1932.

Krawczyk Stanisław — redaktor „Ogniskowca”.

Krawiec Florian — nauczyciel seminarium nauczycielskiego w Tarnowskich Górach zatrudniony 1 września 1922 roku w momencie jego powstania.

„Przed wyborami do gmin w listopadzie 1919 roku kol. Krawiec Florian, ówczesny nauczyciel szkoły wydziałowej w Katowicach, obecnie nauczyciel seminarjum w Tarnowskich Górach, zwrócił się w pismach, które pozostawały pod wpływem Komisarjatu Plebiscytowego, do nauczycieli mówiących po polsku, do podania na jego ręce swych adresów celem utworzenia organizacji nauczycielskiej.

W styczniu 1920 r. powstają w powiatach na terenie plebiscytowym polskie Towarzystwa Nauczycieli, które w marcu 1920 roku odbyły pierwsze zebranie swych delegatów w Bytomiu, na którym, utworzono Związek Nauczycieli na G. Śląsku i postanowiono założyć własną gazetę „Szkoła Górnośląska”. Prezesem Związku został kol. Krawiec, redaktorem odpowiedzialnym kol. Trembaczewski. Związek liczył wówczas około 150 członków”.

Krzemiński Bogdan — związkowiec z Chorzowa. Członek Prezydium Sekcji Szkolnictwa Śląskiego w roku 1937. Przyrodzince, geografia, biologia - uczył w jednej szkole z Marianem Batko.

Kubiczek Henryk — członek Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w kadencji 1931 - 1932.

Kubiczek Jerzy — członek Prezydium Powiatowego Oddziału ZNP w Bielsku od 1925 roku do czasu publikacji rocznicowego „Ogniskowca” w 1932 r.

Kubienek Henryk — członek Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP prawdopodobnie w kadencji 1931 - 1932.

Kubisz Jerzy — (1862-1939), nauczyciel, działacz oświatowy i społeczny, redaktor, publicysta, urzędnik. Ur. w Końskiej. Absolwent państwowego seminarium nauczycielskiego w Cieszynie (1883). Nauczyciel w Wiśle-Równem (do 1884, 1886-1897 z jednoroczną przerwą) oraz w Datyniach Dolnych (1884-1886). Współzałożyciel Polskiego Kółka Pedagogicznego w Ustroniu (1888), w 1896 r. przekształconego w Polskie Towarzystwo Pedagogiczne na Śląsku, którego był prezesem. Redaktor "Miesięcznika Pedagogicznego". Uczestnik I Kongresu Pedagogów Polskich we Lwowie. Kierownik szkoły ludowej w Kocobędzu (1897-1919), tam tak-

że założył Kółko Rolnicze, Straż Pożarną i Kasę Raiffeisena. Członek Zarządu Głównego Polskiego Zarządu Ochrony Dzieci i Młodzieży na Śląsku. Po 1918 r. pracował w Komisji Szkolnej Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego, pełnił obowiązki zastępcy, a następnie inspektora szkolnego w Cieszynie. Autor elementarza dla polskich szkół na Śląsku Cieszyńskim. Pozostawił po sobie dużą spuściznę poświęconą oświacie i wychowaniu.

Kubit Józef — związkowiec działający w Tarnowskich Górach. Członek Prezydium Wydziału Pracy Społecznej Okręgu Śląskiego ZNP w roku 1937.

Kuczejda Jan — (1893-1967) - nauczyciel. Kierownik Szkoły Podstawowej nr 1 w Cieszynie. Dyrektor Szkoły Ogólnokształcącej Stopnia Podstawowego i Licealnego im. A. Osuchowskiego w Cieszynie (od 1950). Przewodniczący Powiatowego Zarządu Związku Nauczycielstwa Polskiego w Cieszynie (1953-1955). Był działaczem PPS na Śląsku Cieszyńskim i kandydatem na posła do Sejmu Śląskiego I kadencji.

Kukucz Rudolf — nauczyciel, działacz sportowy. Od 1917r. w armii austriackiej. Członek Tajnej Organizacji Wojskowej (TOW) na Śląsku Cieszyńskim. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Absolwent Seminarium Nauczycielskiego w Cieszynie-Bobruku (1920). Nauczyciel w polskiej Szkole Ludowej i Wydziałowej w Skoczowie (do 1926). Dyrektor Szkoły Powszechnej nr 2 im. K. Pułaskiego w Skoczowie (1932-1938). Prezes Związku Strzeleckiego "Strzelec" i Klubu Sportowego (1927-1933). Członek Macierzy Szkolnej i reżyser amatorskiego kółka teatralnego.

Kuliga Wojciech — związkowiec z Katowic. Skarbnik Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w latach 1925 - 1932, członek Wydziału Wykonawczego. Lustrował pracę ognisk w Okręgu Śląskim pod względem finansowym jako członek Sekcji Lustratorsko-Organizacyjnej.

Kulik Marian — zastępca członka Sekcji Szkolnictwa Średniego przy Zarządzie Ogniska ZNP w Mysłowicach.

Kumaniecki Karol — w roku 1925 członek Ogniska w Królewskiej Hucie, odbył kurs dotyczący organizacji ognisk związkowych.

Kuźniarski Adam — członek Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP. Brał udział w pracach Komisji Lustracyjno-Organizacyjnej Okręgu Śląskiego ZNP.

Lichtenberg Jan — przewodniczący Sądu Honorowego Okręgu Śląskiego ZNP.

Linca Władysław — w latach 1927 - 1930 prezes Oddziału ZNP w Rybniku. Pracuje w administracji oświatowej— jest inspektorem szkolnym. Redaguje pismo dla nauczycieli muzyki „Muzyka w Szkole”, które w 1938 roku przekształca się w „Nowa Muzyka w Szkole”.

Lipowczan Paweł — (1891-1941), nauczyciel, działacz społeczny. Absolwent szkoły ludowej w Ustroniu i polskiego seminarium nauczycielskiego w Cieszynie (1909). Nauczyciel w Rudzicy. W czasie I wojny światowej oficer armii austro-węgierskiej. Po wojnie pierwszy komendant milicji ludowej w Ustroniu. Kierownik szkoły ludowej (po reorganizacji szkolnictwa, szkoły powszechnej) w Ustroniu (1928-1939). Kierownik Doksztalczącej Szkoły Zawodowej w Ustroniu. Członek Zarządu Powiatowego Towarzystwa

NOTKI BIOGRAFICZNE I INNE INFORMACJE

Tatrzańskiego „Beskid Śląski” w Cieszynie, Towarzystwa Miłośników Ustronia, Towarzystwa Ogrodniczo-Pszczelarskiego. Współpracował z Polskim Stronnictwem Ludowym. W pierwszych miesiącach II wojny światowej aresztowany i uwięziony w Cieszynie. Więzień obozów koncentracyjnych w Oranienburgu i Dachau, gdzie zginął.

Łukasziewiczówna (Maria?) — członek Komisji Lustratorsko-Organizacyjnej prawdopodobnie od roku 1927. Udzielała się w Towarzystwie Polek. Była członkiem komitetu wykonawczego dla uczczenia 10 rocznicy wybuchu I Powstania Śląskiego.

Mangold Jan — urodził się dnia 17 czerwca 1885 r. w Zaszkanie w zaborze austriackim. Wykształcenie zdobywał w szkołach Galicji – Lwowie i Stanisławowie. Ukończył męskie Seminarium Nauczycielskie w Stanisławowie i podjął studia na Wydziale Prawa i Umiejętności Politycznych Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.

W 1923 r. ukończył Wyższe Kursy Nauczycielskie w Krakowie. W odrodzonej Rzeczypospolitej podjął pracę w Szkole Podstawowej w Nowym Targu (1922-1924), a następnie jako kierownik sześcioklasowej szkoły w Rybniku.

Kolejne lata przeżył na Śląsku, pracując jako inspektor szkolny w Wodzisławiu (do 1929), radca Wydziału Oświaty Publicznej Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego i wizytator szkół powszechnych w województwie śląskim (do 1938).

Jan Mangold był założycielem i pierwszym prezesem Związku Nauczycielstwa Polskiego w Katowicach. Okres okupacji spędził w Lubartowie. W latach okupacji zasiadał w zarządzie Polskiego Czerwonego Krzyża, Polskim Komitecie Pomocy Społecznej, miejskiej Delegaturze Rady Głównej Opiekuńczej, PSS Społem. Jednocześnie zaangażował się w działalność konspiracyjną. Był organizatorem tajnego nauczania, wchodził w skład Powiatowej Komisji Oświaty i Kultury oraz komisji egzaminacyjnej.

Po zakończeniu wojny objął ponownie funkcję inspektora powiatowego w Lubartowie.

Do ostatnich swoich dni kontynuował działalność społeczną. Był współzałożycielem Koła Miłośników Historii w Lubartowie (11.09.1955 r.). Został wybrany jego pierwszym prezesem, zapoczątkowując tym samym działalność regionalną (i wydawniczą), kontynuowaną po dzień dzisiejszy.

Za swoją działalność w służbie państwowej i na polu społecznym odznaczony został Medalem X – lecia Niepodległości oraz Brązowym, Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi. Zmarł w dniu 18 marca 1958 r. w Lubartowie i został pochowany w rodzinnym grobie na miejscowym cmentarzu parafialnym.

Majcher Wincenty — „Od 4 III 1934 r. Prezydium Okręgowej Sekcji Szkolnictwa Średniego stanowili: (...) jako sekretarz i członek Zarządu Sekcji: dr Majcher Wincenty i Wnuk Marian”.

Maliczak Ludwik — nauczyciel SP II w Kochłowicach w roku 1926. Skarbnik Komisji Społeczno-Oświatowej przy Okręgu Śląskim ZNP w roku 1932.

Mazanek Roman — prezes Okręgu Śląskiego ZNP w latach 1930—1931. Kierownik szkoły specjalnej w Królewskiej Hucie. Członek Komisji dyscyplinarnej przy województwie śląskim.

Merklinger Edward — członek Prezydium Okręgowej Sekcji Szkolnictwa Średniego w roku 1937. Dyrektor obecnego II Liceum Ogólnokształcącego w Tarnowskich Górach w latach 1932—1939. Działacz Śląskiego Związku Teatrów Ludowych w Katowicach i Związku Strzeleckiego.

Mijał Józef — pierwszy prezes utworzonego w 1926 roku Oddziału Powiatowego ZNP w Rybniku.

Morcinek Gustaw — pisarz, nauczyciel. Uczeń szkoły ludowej w Karwinie, seminarium nauczycielskiego w Białej Krakowskiej (1910-1914). Od 14. roku życia pracownik cegielni, a później w kopalni w Karwinie (1907-1910). Nauczyciel szkół ludowych w Pruchnej (od 1915), Ligocie k. Bielska oraz szkoły ludowej, następnie powszechnej w Skoczowie (1919-1936). Członek komitetu redakcyjnego „Zarania Śląskiego”. Współzałożyciel grupy literackiej „Przedmieście” (1933). Prezes katowickiego oddziału Związku Literatów Polskich (od 1951). Poseł na Sejm PRL (1952-1956) i przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu Obrońców Pokoju (1952-1956). Działacz Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego (1918-1939), Związku Bojowników o Wolność i Demokrację i Stronnictwa Demokratycznego. W czasie II wojny światowej więzień obozów koncentracyjnych w Skrochovicach, Sachsenhausen i Dachau.

Autor powieści i opowiadań o tematyce śląskiej i górniczej oraz artykułów i felietonów ogłaszanych w licznych czasopismach. Zm. w Krakowie, pochowany w Cieszynie. W Skoczowie, w domu G. Morcinka w l. 1964-1973 funkcjonowało poświęcone mu muzeum, następnie jego zbiory przeniesiono do Cieszyna, a w 1986 r. założono w Skoczowie Muzeum im. Gustawa Morcinka.

Musiół Paweł — nauczyciel, pisarz, publicysta. Ur. w Lesznej Górnej. Absolwent Gimnazjum im. A. Osuchowskiego w Cieszynie (1926). Studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (do 1930). Podczas studiów prezes Stowarzyszenia Studentów Polaków ze Śląska Cieszyńskiego „Znicz” (1927-1930). Nauczyciel w Gimnazjum Żeńskim w Tarnowskich Górach (1930-1932) i Chorzowie. Działal w Inspektoracie Śląskich Ochotniczych Drużyn Robotniczych (od 1933) i w Komendzie Głównej Junackich Hufców Pracy. Kurator Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego (od 1937). Założył na Śląsku organizację „Młoda Polska”. Wydawał „Kuźnicę” (od 1935) i stworzył klub dyskusyjny „Kuźnica”. Członek Związku Artystyczno-Literackiego w Cieszynie i redakcji „Zarania Śląskiego”. Autor powieści, dramatów i nowel. Historyk literatury polskiej na Śląsku, krytyk literacki. Prowadził działalność konspiracyjną. Współtwórca Tajnej Organizacji Wojskowej i Związku Walki Zbrojnej (inspektor Inspektoratu Cieszyńskiego i Bielskiego). Aresztowany (1941), uwięziony w Cieszynie, Bytomiu, Katowicach i skazany na karę śmierci (1943). Ścięty w więzieniu w Katowicach.

Niebieszczańska-Liwingierowa Halina — wykładowca na kursach organizowanych przez Sekcję Nauczycielstwa Przedszkoli Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w lipcu 1931 i w styczniu 1932. Sekcja swym zasięgiem obejmowała ogniska w Będzinie i Sosnowcu.

Nowak Stanisław — (1859-1936) — nauczyciel, prezes ZNP, senator RP, działacz niepodległościowy, jeden z twór-

NOTKI BIOGRAFICZNE I INNE INFORMACJE

ców Związku, któremu zawdzięczamy uchwalenie w 1926 r. pierwszej pragmatyki zawodowej nauczycieli. Zwolennik powszechnego dostępu do bezpłatnej szkoły.

Nowicki Zygmunt — (1881, 1944) – nauczyciel i pracownik społeczny, w okresie II RP poseł na Sejm I i II kadencji z ramienia PSL „Wyzwolenie”.

Pracował w Pilaszowie koło Łowicza, gdzie w 1905 był współorganizatorem tajnego zjazdu nauczycieli Królestwa Polskiego, na którym powołano Związek Nauczycieli Ludowych - został jego prezesem. Był wiceprezesem Związku Nauczycielstwa Polskiego. Po I wojnie światowej ujedynolicił programy nauczania.

W latach 1917–1931 należał do PSL „Wyzwolenie”, pełniąc od 1922 do 1930 mandat posła na Sejm I i II kadencji. Po zjednoczeniu ruchu ludowego w 1931 został członkiem Stronnictwa Ludowego.

Po strajku nauczycieli w 1937r. rząd zgodził się na zwołanie zjazdu Związku, który miał wybrać nowe władze. Zygmunt Nowicki był prezesem ZNP w latach 1938–1939. Po kapitulacji Warszawy, w październiku 1939 wraz z czwórką innych członków władz ZNP postanowił przenieść działalność Związku do konspiracji. W ten sposób powstała Tajna Organizacja Nauczycielska (TON), która odegrała ogromną rolę w organizowaniu tajnego nauczania.

Zginął w czasie Powstania Warszawskiego w 1944. Pochowany został na Cmentarzu Powązkowskim.

Ogiełłowa Stanisława — przewodnicząca Sekcji Pedagogicznej, a właściwie to tworząca jednoosobowo sekcję. Tak pisze o niej „Ogniskowiec”: „Z powodu istnienia 2 bardzo zbliżonych sekcji (Wspólnota Pracy, Sekcja Klas i Szkół Doświadczalnych) oraz z braku większej ilości członków czynnie zaangażowanych w pracy pedagogicznej, a mieszkających w pobliżu Katowic, nie można było ukonstytuować Komisji Pedagogicznej w myśl wymagań regulaminu Wydziału Pedagogicznego w Warszawie. Toteż całą pracę w Komisji Pedagogicznej prowadzi przewodnicząca Ogiełłowa Stanisława (P. S. N. Ż.) w Nowej Wsi”.

Pagiela Franciszek — prezes Oddziału Powiatowego ZNP w Wodzisławiu Śląskim od 1931 roku, przynajmniej do momentu druku „Ogniskowca” oraz członek Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w tym samym czasie. Pierwszy dyrektor Szkoły Podstawowej w Turzy Śląskiej, dyrektorował od 1922 do 1948 roku. Pochodził ze Śląska Cieszyńskiego.

Palczyński Antoni — członek Biura Prasowego przy Komisji Prasowej Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP.

Pawlus Józef — prezes Oddziału Powiatowego Świętochłowie i członek Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP przynajmniej w roku 1937.

Piąty Jan — członek Komisji Lustracyjno-Administracyjnej Okręgu Śląskiego ZNP.

Piśsudski Józef — pseud. Ziuk, Wiktor, Mieczysław, ur. 5 XII 1867, Zułów (Litwa), zm. 12 V 1935 w Warszawie, polityk, mąż stanu, Marszałek Polski. Już za życia stał się postacią owianą legendą, symbolizującą odrodzenie Polski po latach niewoli. Został pochowany w krypcie Św. Leonarda na Wawelu (1937 trumnę przeniesiono do krypty pod wieżą Srebrnych Dzwonów), jego serce spoczęło w grobie matki na cmentarzu na Rossie w Wilnie.

Piszczkiewicz Wojciech — członek Zarządu Okręgu

Śląskiego ZNP od 1931 roku przynajmniej do wydania „Ogniskowca”.

Pochmara Władysław — (1886-1974) przewodniczący Sekcji Szkolnictwa Średniego od roku 1934 do 1935, zaś od 1935 do 1937 sekretarz tej sekcji.

Nauczyciel gimnazjalny. Od 1923 do wybuchu wojny pracował w Gimnazjum Męskim w Mysłowicach. Wojnę spędził w GG. Od 1945 r. ponownie w Mysłowicach pracuje w Gimnazjum Męskim oraz w Liceum dla Wychowawczyń Przedszkolnych.

Prade Franciszek — członek Prezydium Okręgowej Sekcji Szkolnictwa Średniego od roku 1935 do, przynajmniej, 1937, czyli do końca kadencji.

Jest członkiem komisji rewizyjnej w Zarządzie Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich. W sprawozdaniu z roku 1927 przed jego nazwiskiem widnieje skrót "Dyr."

Prauss Ksawery — pseud. A. Górnik, Leopold, ur. XI 1874, Warszawa, zm. 14 XII 1925, Arco (Włochy), działacz socjalistyczny i oświatowy; od 1895 w PPS (1902 i 1905 czł. Centralnego Kom. Robotniczego); współzałożyciel Tow. Wydawnictw Lud. w Warszawie; 1914 w Legionach Pol., następnie w Pol. Organizacji Nar.; (1915) Centralnego Biura Szkolnego; 1918–19 min. oświaty, współtwórca systemu szkolnictwa w Polsce; działacz ZNP; 1922–1925 senator.

Prązmowski Józef — przewodniczący Wydziału Pracy Społecznej.

Pszczółka Paweł — 1888 - 1955, nauczyciel, wizytator szkolny. Urodzony na Śląsku Cieszyńskim w Puńcowie. W roku 1908 ukończył seminarium nauczycielskie w Cieszynie. Od tego roku uczył najpierw w Lutyni, Orłowej, a następnie w Cieszynie. Jednocześnie był sekretarzem Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, a następnie oddziału ZNP.

W 1927 powołany do służby administracyjnej w Wydziale Oświecenia Publicznego woj. śląskiego. Pracował w nadzorze szkolnym do 1 września 1939 roku. 21 lutego 1945 roku podjął pracę w Kuratorium Śląskim jako naczelnik Wydziału Szkół Podstawowych. Ocalałą część swojej wspaniałej, przedwojennej biblioteki przekazał bibliotece w Cieszynie. Rękopisy swoich prac przesłał do Ossolineum we Wrocławiu w roku 1954. Zmarł 28 marca 1955 roku.

Renowicz Karol — sekretarz Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP, członek Komisji Prasowej i przewodniczący Sekcji Wdów i Sierot. Kierownik szkoły w Rudzie Śląskiej, nauczyciel miejskiej szkoły wydziałowej w Katowicach, w 1935 roku kierownik wydziałowej szkoły męskiej, kierownik wydziałowej szkoły żeńskiej dla mniejszości niemieckiej.

Ręgorowicz Ludwik — urodzony 14 stycznia 1888 r. w Podkościelu koło Dąbrowy Tarnowskiej. W 1913 r. zdał egzamin kwalifikacyjny dla nauczycieli gimnazjum i szkół średnich. Rozpoczął pracę w szkole w Krakowie. Był zaangażowany w działalność Głównego Komitetu Plebiscytowego Spisko – Orawskiego. Pracował w Wydziale Statystycznym Polskiego Komitetu Plebiscytowego w Bytomiu, później w takim samym Komitecie w Opolu. Brał udział w walkach o Katowice w czasie III Powstania Śląskiego.

Współorganizował redakcję czasopisma „Powstaniec”, w którym został zastępcą głównego redaktora. Po powstaniu powrócił do pracy nauczyciela w Poznaniu. W 1926 r.

NOTKI BIOGRAFICZNE I INNE INFORMACJE

został powołany na stanowisko naczelnika Wydziału Oświecenia Publicznego w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim. Organizował polskie szkolnictwo. Uczestniczył w tworzeniu Instytutu Pedagogicznego w Katowicach, Instytutu Śląskiego, Archiwum Akt Dawnych Województwa Śląskiego. W 1933 r. został przeniesiony na stanowisko wizytatora ministerialnego do Ministerstwa Wyznań i Oświecenia Publicznego. Zajmował się reformą szkolnictwa powszechnego, rozbudową sieci szkolnej, szkolnictwem dla mniejszości narodowych, m.in. szkolnictwem żydowskiego w Małopolsce. Wszedł w skład Okręgowego Krakowskiego Komitetu Szkolnego. Działal w konspiracji. Był mężem zaufania krakowskiej Delegatury Komisji Oświecenia Publicznego. W styczniu 1941 r. został przewodniczącym Powiatowej Komisji Oświaty i Kultury i jednocześnie referentem do spraw szkolnictwa średniego ogólnokształcącego tej Komisji. Zaopatrywał tajne komplety w przedwojenne podręczniki. W 1949 r. zatrudniony został w Wydziale Oświaty Prezydium Miejskiej Rady Narodowej. W 1957 r. podjął pracę w Pracowni Dziejów Oświaty w Polsce Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

Odnaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem na Śląskiej Wstędze Waleczności i Zasługi, Śląskim Krzyżem Powstańcym.

Zmarł 19 grudnia 1970 r. w Warszawie.

Ręgorowicz Olga — urodziła się 2 maja 1900 we Lwowie. Przybyła na Górny Śląsk z ramienia Uniwersytetu Lwowskiego. Aby wjechać na Śląsk, musiała uzyskać wizę wjazdową we francuskim konsulacie w Warszawie, w paszporcie wpisano jej wówczas zawód „nauczycielka”.

Wchodziła w skład redakcji pisma „Powstaniec”, pracowała społecznie w Związku Obrony Kresów Zachodnich i Towarzystwie Polek. Współorganizowała Śląski Komitet Pracy Kobiet na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu w 1929, która zapoczątkowała Międzynarodowe Targi Poznańskie. Z jej inicjatywy (wraz ze Stefanią Eckertową) powstała Księga pamiątkowa pracy społeczno-narodowej kobiet na Śląsku od roku 1880 do roku 1922, zbiór wspomnień kobiet m.in. z okresu powstań śląskich i plebiscytu.

W 1967 została odznaczona Śląskim Krzyżem Powstańcym. W 1972 została awansowana do stopnia porucznika za udział w powstaniach śląskich. Zmarła 2 maja 1986.

Rogowski (?) — prezes Oddziału Powiatowego ZNP w Wodzisławiu Śląskim w latach 1929—1931.

Rohbrach Eugeniusz — działacz Rad Rodzicielskich Okręgu Szkolnego Rybnik III. Był kierownikiem szkoły w Olzie i redaktorem pisma „Głos Dziecka z nad Odry i Olzy”.

Rozmarynowiczówna Irena — członek Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP, członek Komisji Prasowej.

Rumun Edward — (1892-1942 lub 5), redaktor „Ogniskowca”, działacz plebiscytowy, redaktor naczelny dziennika „Polska Zachodnia”.

Rymorzowa Stanisława — członek Sekcji Szkolnictwa Specjalnego przy Zarządzie Okręgu Śląskiego ZNP. Działała w stowarzyszeniu TUR w Królewskiej Hucie, pracowała w szkole nr 16.

Ryżewski Stefan — przewodniczący Sekcji Szkół Średnich Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP.

Poznajemy go jako nauczyciela kontraktowanego w roku

szkolnym 1925/26 w gimnazjum Państwowym w Bochni.

W roku szkolnym 1929/30 pracuje w Państwowym Gimnazjum w Bielsku, gdzie prowadzi ćwiczenia cieleśne z klasami od pierwszej do ósmej i nadzór pedagogiczny nad hufcami szkolnymi. Pojawia się też jako nauczyciel w Gimnazjum i Liceum im. Juliusza Słowackiego w Londynie.

Rzeszowski Stanisław — prezes Okręgu Śląskiego ZNP, przewodniczący Sekcji Szkolnictwa Specjalnego Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP. Kierownik szkoły specjalnej w Katowicach, członek komisji dyscyplinarnej przy wojewodzie śląskim.

Rzeszółtko Aleksander — jako sekretarz komisji oświatowej organizował kursy dla dziewcząt, np. wyrobu ozdób świątecznych w Katowicach w roku 1925.

W roku 1933 był przewodniczącym Oddziału Związku Strzeleckiego w Katowicach. Działal w zarządzie spółdzielni Związkowiec w roku 1936.

Rzeźniczek (?) - członek Sekcji Organizacyjno-Lustratorskiej Okręgu Śląskiego ZNP.

Siara Aleksy — 1880-1943, ksiądz dr, posługa kapłańska w parafii NSPJ w Piotrowicach.

Siemaszkowa Helena — członek Okręgowego Sądu Honorowego—działacz związkowy z Mysłowic.

Sikora Jan — kierownik pracowni fizyko-chemicznej w Cieszynie.

Sierostawska Anna — przewodnicząca Sekcji Nauczycielstwa Przedszkoli Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w latach 1931/32. W tym czasie członek Zarządu Okręgu.

Skalka Tadeusz — (prawdopodobnie 1900—1941) przewodniczący Sekcji Szkolnictwa Średniego przy Ognisku Związku Nauczycielstwa Polskiego. Członek Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP. W roku 1937 członek Prezydium Okręgowej Sekcji Szkolnictwa Średniego.

Nauczyciel Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Mysłowicach. Członek Okręgowej Komisji Dyscyplinarnej dla nauczycieli przy Śląskim Urzędzie Wojewódzkim w roku 1933. Możemy przypuszczać, że został inspektorem szkolnym w Bielsku. Prawdopodobnie zmarł w Krakowie w roku 1941 w 41 roku życia.

Skoczek Józef — przewodniczący Sekcji Kierowników Pracowni Fizyko-Chemicznych Okręgu Śląskiego ZNP. Członek Sekcji Organizacyjno-Lustratorskiej.

Skorupa (?) — członek Komisji Organizacyjno-Lustratorskiej.

Sławiczek Jan — (1910-2001) znany jak Jan Kowalik. Członek Zarządu Wydziału Pracy Społecznej. Działacz związkowy z powiatu pszczyńskiego.

Bibliograf, pisarz. Ur. w Skoczowie. Absolwent seminarium nauczycielskiego w Cieszynie i w Białej. Studiował zaocznie w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1934-1935). W l. 1931-1939 pracował jako nauczyciel w Wyrach k. Mikołowa. Po zakończeniu wojny nauczyciel w obozie dla uchodźców w Landau-Waldeck, następnie w sanatorium w Steinatal. Pracownik archiwum Sekcji Obozów Koncentracyjnych w Międzynarodowej Komisji Poszukiwań w Arolsen. Założyciel i redaktor międzyobozowego tygodnika „Polak w Waldeck”. W 1950 r. wyjechał do Cleveland w USA. Autor licznych zestawień bibliograficznych. Założyciel American-Polish Documentation Studio w Sunnyvale w Kalifornii.

NOTKI BIOGRAFICZNE I INNE INFORMACJE

Autor poezji i opowiadań. Zm. w San Jose (USA).

Smulikowski Julian — (ur. 24 kwietnia 1880 we Lwowie, zm. 5 marca 1934 w Warszawie) – działacz socjalistyczny i związkowy. Nauczyciel, lider Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Od 1905 był działaczem Krajowego Związku Nauczycielstwa Ludowego w Galicji (przekształconego w 1913 w Związek Polskiego Nauczycielstwa Ludowego). W 1919 został wiceprezesem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych powstałego w wyniku połączenia Zrzeszenia Polskiego Nauczycielstwa Szkół Początkowych ze Związkiem Polskiego Nauczycielstwa Ludowego. Od lipca 1930 pełnił funkcję wiceprezesa zjednoczonego Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Był członkiem Państwowej Rady Oświecenia Publicznego i Rady Naukowej Wychowania Fizycznego. W 1930 został posłem z listy BBWR. Zmarł w 1934.

Sobolski Konstanty — członek Prezydium Okręgowej Sekcji Szkolnictwa Średniego.

Stabrawa Stanisław — przewodniczący Sekcji Pośrednictwa Pracy.

Stachowski Antoni — członek Sekcji Oświaty Pozaszkolnej.

Stalmach Paweł — (1824-1891), polski działacz narodowy, redaktor, publicysta. Ur. w Bażanowicach. Uczeń szkoły trywialnej ewangelickiej i gimnazjum ewangelickiego w Cieszynie, następnie kursu filozofii w Bratysławie (1843-1845). Studia na wydziale teologii protestanckiej w Wiedniu (1845-1848). Uczestnik Zjazdu Słowiańskiego w Pradze (1848). Redaktor „Tygodnika Cieszyńskiego” (1848-1851). Jako wydawca i redaktor „Gwiazdki Cieszyńskiej” (1851-1887) stał się przywódcą polskiego ruchu narodowego na Śląsku Cieszyńskim. Inicjator wydawania „Kalendarza Cieszyńskiego” (1857) i „Kalendarza Polskiego”. Współzałożyciel Stowarzyszenia Uczących się Języka Polskiego (1842), Czytelni Polskiej (1848), Towarzystwa dla Wydoskonalenia się w Języku Polskim, Kasyna (1856), Towarzystwa Rolniczego w Cieszynie (1868). Członek Wydziału Czytelni Ludowej (1861-1866). Założyciel i pierwszy prezes Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego (1885-1891). Autor wierszy, poematu epickiego „Bój na Dobropolu” (1890) i śpiewogry „Cieszymir” (1890), broszur polemicznych oraz pamiętnika. Zm. w Cieszynie.

Stanuch Władysław — ur. 01.01 1898 w Turku, woj. krakowskie. Seminarium Nauczycielskie kończył w Starym Sączu w 1918. Od 25 VIII 1923 kierownik jednoklasowej szkoły nr 1. Dnia 1 VIII 1931, mianowany p.o. kierownika nowo organizowanej szkoły nr 2. Na tym stanowisku pozostaje do dnia 7 II 1933. Brak danych o dacie i miejscu zgonu.

Stolarz Józef — przewodniczący Sekcji Świetlicowej Wydziału Pracy Społecznej Okręgu Śląskiego ZNP. Działacz ZNP ze Świętochłowic.

Stopa (?) — członek Sekcji Szkolnictwa Średniego przy Zarządzie Ogniska w Mysłowicach.

Stryjewski (?) — działacz ZNP z Nikiszowca.

Stwerka Klemens — ur. 1895, zmarł w marcu 1938 roku w wieku 43 lat. Działacz ZNP w Mikołowie.

Stypa Tadeusz — dyrektor szkoły podstawowej na Weł-

nowcu. W 1928 roku zaproponowano mu objęcie funkcji dyrektora w gimnazjum dla dziewcząt. Jako przedstawiciel polskiej inteligencji na Śląsku, zaangażowany patriotą i polski nauczyciel obawiał się represji ze strony okupanta. Jak się okazało – figurował na niemieckiej „czarnej liście”, tj. liście osób przeznaczonych do rozstrzelania.

Brak danych na temat miejsca urodzin i zgonu.

Suda Ludwik — (1883-1947) po ukończeniu Seminarium Nauczycielskiego w Siennicy działał w tajnej oświacie. Pojmany i więziony przez Rosjan w Modlinie i Brześciu nad Bugiem. Po zwolnieniu z więzienia wyjechał do Zurichu, gdzie w 1909 ukończył studia. Do kraju powrócił w 1920 i podjął działalność w oświacie – został Inspektorem Seminarium Nauczycielskiego, a w 1926 – sekretarzem generalnym Związku Nauczycieli Szkół Powszechnych. Od 1928 pełnił z listy PSL „Wyzwolenie” mandat posła na Sejm II RP.

Syska Józef — (1890-1982) jego działalność po 1918 roku związana była z polskim życiem narodowym na Górnym Śląsku. Wydarzenia tego okresu sprawiły, że stał się Ślązakiem z wyboru, czynnie uczestniczącym w życiu społeczno-politycznym tej ziemi. Pod koniec 1920 wyjechał do Warszawy, uczestnicząc w zjeździe delegatów Związku Nauczycielstwa Szkół Powszechnych.

Apelował wówczas z trybuny zjazdu o udział nauczycielstwa w akcji plebiscytowej na Górnym Śląsku oraz o zorganizowanie pomocy materialnej dla polskiej działalności.

W 1922 roku rozpoczął pracę pedagogiczną w Państwowym Nauczycielskim Seminarium Męskim w Mysłowicach.

Wkrótce został powołany na stanowisko dyrektora Seminarium Nauczycielskiego w Mysłowicach, a następnie od 1929 roku w Tarnowskich Górach. W latach 1925-1930 był redaktorem naczelnym pisma „Ogniskowiec”. W 1930 roku, z ramienia Związku Nauczycielstwa Polskiego, wybrano go na posła do Sejmu Śląskiego III Kadencji. Jako deputowany do Sejmu Śląskiego w 1932 roku został wybrany prezesem Zarządu Okręgu Związku Nauczycielstwa Polskiego w Katowicach. Na skutek decyzji Zarządu Głównego ZNP, dotyczącej posłów związkowych złożył mandat prezesa Okręgu na Zjeździe Okręgowym 2 czerwca 1935 roku.

Jako pedagog badał przede wszystkim dojrzałość szkolną dzieci. Najbardziej znany jest z elementarza-samouczka.

W uznaniu osiągnięć w zakresie pracy dydaktycznej, wychowawczej i społecznej otrzymał wiele odznaczeń państwowych, między innymi: Order Polonia Restituta V klasy, Srebrny Medal za długoletnią służbę w szkolnictwie (1938) - podpisany przez Wojewodę Śląskiego Michała Grażyńskiego, Złoty Krzyż Zasługi, (1946r.), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1956r.), Złotą Odznakę ZNP (1956r.), Medal 30-lecia i inne.

Zmarł 10 września 1982 w Katowicach.

Szafran Józef — 1888-1957, prezes Okręgu Śląskiego w latach 1924-1928. W roku 1927 został powołany do pracy w administracji województwa śląskiego. Nauczycielem został w 1906 roku w Lubomierzu k. Limanowej. W 1923 przybył do Mysłowic, gdzie został kierownikiem szkoły i prezesem ogniska ZNP. Po wojnie podjął pracę biurową w Kuratorium w Katowicach. Kilka lat przed śmiercią przeniósł się do Nowego Sącza.

Szmidt Antoni (Schmydt Antoni) dr — wiceprezes Okręgu Śląskiego, przewodniczący Wydziału Organizacyjnego Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP.

NOTKI BIOGRAFICZNE I INNE INFORMACJE

Szmyd Franciszek — 1894-1987, sekretarz Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP w kadencji 1931/32. Przewodniczący sekcji prawnej. W 1926 roku kończy studia w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej i wyjeżdża do Katowic, a następnie do Chorzowa, gdzie zostaje kierownikiem szkoły nr 16. W Związku od 1920 r. W Chorzowie był prezesem ogniska.

Szwedler (?) — kierownik szkoły w Miasteczku Śląskim w latach 30 XX wieku. Działał aktywnie w Związku Rezerwistów w Miasteczku.

Święch (?) — członek Sekcji Organizacyjno—Lustratorskiej.

Tataj (Piotr?) — członek Sekcji Organizacyjno—Lustratorskiej. Prawdopodobnie był nauczycielem działającym w Świętochłowicach, a od 5 października 1926 roku doradca sierot w gminie Świętochłowice. Aktywnie działał w Związku Rezerwistów.

Tomczakówna Maria — (1904—1971), przewodnicząca Wydziału Pracy Społecznej Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP.

Pracowała w szkole ćwiczeń Instytutu Pedagogicznego. Ewakuowała się z Katowic 2 września 1939 roku wraz ze Śląskim Urzędem Wojewódzkim. W Krakowie działała w ZWZ. Była kierowniczką śląskiej grupy żeńskiej dywersji pozafrontowej. Wielokrotnie aresztowana i zwalniana z więzień hitlerowskich. Ostatnie więzienie to Anbach, skąd zostaje uwolniona przez Amerykanów. Umiera w 1971 roku w Londynie na białaczkę.

Tor Józef — wykładowca w szkoleniach ZNP dla nauczycieli przedszkoli. Malarz, rzeźbiarz, grafik, związany ze śląskim środowiskiem artystycznym. W 1922 ukończył studia malarskie na krakowskiej ASP. W 1929 prezentował swoje prace na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu, w dziale artystów nie stowarzyszonych. Autor podręczników do nauki plastyki i metodyki plastyki w szkołach powszechnych i średnich.

Trembaczewski (Szczepan?) — redaktor „Szkoły Górnośląskiej”. Kierownik szkoły w Murckach—1922. Przewodniczący Ligi Samodzielności Gospodarczej w Murckach. Prawdopodobnie działacz miejscowego Sokoła.

Wałkówna Antonina — członek Wydziału Pedagogicznego Okręgu Śląskiego ZNP.

Wlekliński Marian — nazwisko pojawia się w spisie absolwentów z 1930 roku Gimnazjum i Liceum im. Marcinkowskiego w Poznaniu. Przewodniczący Sekcji Regionalistycznej. Nauczyciel w Kończycach, powiat katowicki (1 XII 1931)

Udziela się w kwartalniku „Ziemia Piastowska” - dodatku do „Ogniskowca”.

Wnuk Marian — członek Prezydium Okręgowej Sekcji Szkolnictwa Średniego Zarządu Okręgu Śląskie-

go ZNP.

Wojda Antoni — członek Komisji Społeczno—Oświatowej Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP.

Wojnarski Franciszek — członek Sądu Honorowego Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP. Działacz BBWR. W Królewskiej Hucie był w Komisji Rewizyjnej Związku Strzeleckiego. Radca województwa w Komisji Dyscyplinarnej w roku 1933.

Zajczek Stefan — członek Sądu Honorowego Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP. W czerwcu 1939 pracował w szkole powszechnej nr 3 w Bielsku. Działał w Związku Strzeleckim w Bielsku i był prawdopodobnie prezesem Oddziału ZNP w Bielsku.

Zajchowska (Borycka) Janina — (1891 - 1978) członek Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP. Autorka „Stosunku kleru do państwa i oświaty”, Warszawa 1934 Nasza Księgarnia. Ostatnie wydanie 1991.

Ziomba Marian— (1905-1980), zastępca członka Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP. Autor „Zadania słownikowe i ich zastosowanie”.

Żebro Jan— 1883-1965. Nauczyciel, działacz społeczny. Ur. w Pogwizdowie. Absolwent państwowego gimnazjum w Cieszynie. Nauczyciel w Markłowicach Górnych i Dąbrowie. Kierownik szkoły ludowej i wydziałowej w Skoczowie (od 1920). W czasie II wojny światowej więzień obozu w Dachau. Po wojnie kierownik szkoły podstawowej w Cieszynie. Prezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego (1918-1924). Prezes cieszyńskiego okręgu Związku Nauczycielstwa Polskiego (jednolite ZNP od 1924), członek Zarządu Głównego ZNP w Warszawie, prezes i wiceprezes Zarządu Wojewódzkiego ZNP w Katowicach (od 1924). Prezes Macierzy Szkolnej (1936-1939, 1945-1948). Po II wojnie światowej prezes Zarządu Powiatowego ZNP. Radny Miejskiej Rady Narodowej w Cieszynie.

Publicysta współpracujący m. in. z „Dziennikiem Cieszyńskim” i „Miesięcznikiem Pedagogicznym”. Autor wierszy i pamiętnika pt. „Pamiętnik śląskiego nauczyciela”. Autor podręczników do nauki języka polskiego w szkołach powszechnych. Zmarł w Cieszynie.

Żmuda Franciszek—(?-1941) członek Prezydium Okręgowej Sekcji Szkolnictwa Średniego Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP. Jeden z twórców harcerstwa w Żorach. Nauczyciel. Zastępca dyrektora Gimnazjum Polskiego w Bielsku. Aresztowany w 1940 r., osadzony w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu, gdzie zginął.

OKRUCHY HISTORII

Jak sobie radzili Ci, którzy budowali polską oświatę na Śląsku przed II wojną światową po roku 1945? Wydaje się, że to zależało od osobistego szczęścia i miłości do pracy, której poświęcili życie.

Franciszek Szmyd, którego widzimy na zdjęciu, całe swe życie od momentu przyjazdu na Śląsk aż do emerytury poświęcił dzieciom z deficytami rozwojowymi i był przez miejscową, chorzowską społeczność doceniany i lubiany.

OKRĘG ŚLĄSKI - PREZESI 1922 - 2022

Ostatnie łamy naszego „Ogniskowca” poświęcone są prezesom Okręgu Śląskiego (Katowickiego), Bielskiego i Częstochowskiego, a konkretnie ich krótkim biogramom, które pozwolą przybliżyć te postaci czytelnikom.

Grzybowski Antoni — działał się w Zabrze w 1945 i tam zaczął organizować polską szkołę i ogniska ZNP. Był delegatem na Krajowy Zjazd Delegatów ZNP w Bytomiu w listopadzie 1945 roku. Od 12.11.1950 do 1954 roku był prezesem Zarządu Okręgu Śląskiego. Brak informacji o miejscu urodzenia, zgonu, wykształceniu i miejscach pracy.

Józefowicz Feliks — 1904-1985(?), urodził się w Krościenku. W 1923 roku ukończył tam Seminarium Nauczycielskie i stawił

OKRĘG ŚLĄSKI - PREZESI 1922 - 2022

pierwsze kroki w zawodzie nauczyciela. 1925 - przybywa na Śląsk. Pracował w Czyżowicach, Halembie, Lublińcu i Katowicach. Okupację spędził w rodzinnych stronach. W 1945 - powrót na Śląsk.

Od roku 1924 działa w ZNP. W Okręgu Śląskim przez wiele lat prowadził Wydział Ochrony Prawnej. Dwukrotnie był prezesem Zarządu Okręgu Śląskiego w latach 1945-1948 i 1956-1959.

Kinsner Eugeniusz — patrz: Biogramy. Funkcję prezesa Okręgu Śląskiego pełnił w latach: 1935-1939.

Kryniszczak Julian — brak informacji biograficznych i zawodowych. Funkcję prezesa Okręgu Śląskiego pełnił w latach 1954-1957.

Łabuś Teofil — 1900-1978, urodził się w Pińczycach koło Koziegłówek. Od 1921 roku w zawodzie nauczycielskim, a od roku 1922 członek ZNP. Brał udział w Walnym Zjeździe Nauczycielskim w 1938 roku w Krakowie, który zakończył spór Związku z rządem. Od listopada 1949 do grudnia 1950 pełnił funkcję prezesa Okręgu Śląskiego.

Łętek Włodzimierz — 1914-1986, urodził się w Lubczy koło Jasła. Zmarł w Będzinie. Od 1941 roku działał w TON. Jednak pierwsza oficjalna praca nauczycielska to rok 1945, a pierwsze uprawnienia nauczycielskie uzyskał w roku 1946. Pracował przede wszystkim w administracji oświatowej w Będzinie i jako inspektor nadzorował szkolnictwo w powiecie będzińskim, Dąbrowie Górniczej i Czeladzi. W latach 1969–1973 był prezesem Okręgu Śląskiego.

Łojko Czesław — brak informacji biograficznych i zawodowych. Funkcję prezesa Okręgu Śląskiego pełnił w latach: 1948-1949.

Mangold Jan — patrz: Notki biograficzne i inne informacje. Funkcję prezesa Okręgu Śląskiego pełnił w latach: 1922-1924.

Mazanek Roman — patrz: Notki biograficzne i inne informacje. Funkcję prezesa Okręgu Śląskiego pełnił w latach: 1931-1932.

Orłowski Bolesław — brak informacji biograficznych i zawodowych. Funkcję prezesa Okręgu Śląskiego pełnił: VI—IX 1945.

Piekarz Kazimierz — urodzony 7 lutego 1948 roku, jest nauczycielem dyplomowanym z historii oraz dodatkowych specjalizacji: wiedzy o społeczeństwie, filozofii, socjologii, religioznawstwa, edukacji informatycznej, organizacji i zarządzania w oświacie. Ukończył studia na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz studia podyplomowe na Uniwersytecie Jagiellońskim, Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Białoruskim w Mińsku, Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie oraz Politechnice Częstochowskiej.

Pracował w Liceum Ogólnokształcącym w Knurowie oraz Zespole Szkół Technicznych w Rybniku. W swojej pracy pedagogicznej wyróżniał się wysoką efektywnością nauczania, nowatorskimi rozwiązaniami metodycznymi, wysokimi lokatami uzyskiwanymi przez uczniów przygotowywanych do olimpiad przedmiotowych i konkursów tematycznych. W swoim dorobku posiada szereg publikacji i odczytów, w tym współautorstwo opracowania naukowego pod tytułem „Bibliografia wydawnictw ZNP w latach 1983-2005”. Za pracę dydaktyczno – wychowawczą wielokrotnie był wyróżniany Nagrodą Ministra, Kuratora, Prezydenta Miasta Rybnika, Dyrektora Szkoły.

Od początku swojej przynależności związkowej (1973 r.) daje się poznać jako aktywny członek ZNP, inicjator wielu działań na rzecz środowiska, nie tylko oświatowego. W pracy związkowej przeszedł wszystkie szczeble organizacyjne – od prezesa ogniska, poprzez prezesa Oddziału, prezesa Okręgu, członka Zarządu Głównego (5 kadencji), członka Prezydium ZG ZNP (3 kadencje), przewodniczącego Komisji Kultury, Sportu i Turystyki ZG ZNP (5 kadencji). Członek grupy inicjatywnej, która założyła ZNP przy Wydziale Oświaty i Wychowania w Rybniku. Pełniąc szereg funkcji związkowych, stał się animatorem życia środowiska nauczycielskiego.

W latach 1993-1997 wspólnie z prezesami ognisk oraz młodzieżą szkół średnich zorganizował pięć edycji akcji charytatywnej „Święty Mikołaj, czyli paczka dla każdego”. W 1994 roku wspólnie z Delegaturą Kuratorium Oświaty w Rybniku zorganizował konkurs „Monte Cassino”, a w nagrodę dla 20 laureatów (dzięki licznym sponsorom) Związek zafundował wyjazd do Włoch na uroczyste obchody z okazji 50 rocznicy bitwy.

Był inicjatorem i współorganizatorem wielu imprez integrujących środowisko oświatowe, jak np.: Rybnicka Wiosna Szachowa, turniej piłki plażowej, rajdy ekologiczne „Gody Myśliwskie”, sadzenie lasu na pogorzelsku w Kuźni Raciborskiej. Współpracował przy tworzeniu „Ponadzakładowego układu zbiorowego...”, „Banku informacji o wolnych miejscach pracy”, był pomysłodawcą medalu „Zasłużony dla oświaty rybnickiej”, wyróżnienia „Amicus Societatis Magistrorum Polonorum” oraz statuetki „Ikara” (na szczeblu Okręgu Śląskiego ZNP).

Wraz ze zmianami w oświacie (począwszy od reform Handkego), we współpracy z Uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersyteciem Pedagogicznym w Krakowie, Uniwersytetem Śląskim, Politechniką Częstochowską oraz Opolską, organizował w Rybniku studia podyplomowe, z których skorzystało blisko trzy tysiące nauczycieli, zdobywających dodatkowe kwalifikacje.

To inicjator i współredaktor wydawnictw związkowych: „Na styku” (katalog prac nauczycieli artystów nieprofesjonalnych), „Rybnickich Zeszytów Nauczycielskich”, „Śląskich Zeszytów Nauczycielskich”, „Oddziałowego Kuriera Związkowego” oraz trzech opracowań historycznych poświęconych dziejom ruchu związkowego na ziemi rybnicko – wodzisławskiej.

Za swoją pracę zawodową i społeczną został wyróżniony: Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem KEN, Złotą Odznaką ZNP, Odznaką Zasłużony Organizator Imprez Kulturalnych, Sportowych i Turystycznych, „Medalem Mikołaja”.

Opracował Kazimierz Piekarz

Rezler Jadwiga Aleksandra — nauczyciel, edukator, związkowiec, społecznik. Urodziła się w Grudziądzu w rodzinie lekarskiej.

Ukończyła Szkołę Podstawową w Osjakowie, Liceum Ogólnokształcące, a później Studium Wychowania Przedszkolnego w Wieluniu, studia magisterskie - kierunek wychowanie przedszkolne oraz 2 kierunki studiów podyplomowych (nauczanie początkowe oraz terapia pedagogiczna) w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Częstochowie, a także Kurs Kwalifikacyjny dla Oświatowej Kadry Kierowniczej, Seminarium Kierownicze I stopnia w Baden (Austria), jak również wiele kursów kwalifikacyjnych, doskonalących, szkoleń i warsztatów. Od ukończenia studiów ustawicznie się doksztalca, poszerzając wiedzę i umiejętności zawodowe i inne.

Była ekspertem ds. awansu zawodowego wpisanym na listę Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu (2002), specjalistką

OKRĘG ŚLĄSKI - PREZESI 1922 - 2022

z zakresu pomiaru dydaktycznego, egzaminatorem do przeprowadzenia sprawdzianu w ostatnim roku szkoły podstawowej.

Zdobyła pierwszy stopień specjalizacji zawodowej. Jest nauczycielem dyplomowanym.

Pracowała jako: nauczyciel Zbiorczej Szkoły Gminnej w Ruścu, nauczyciel i dyrektor Przedszkola w Osjakowie, nauczyciel w Zbiorczej Szkole Gminnej w Przyrowie – Punkt Filialny w Sierakowie, Szkoły Podstawowej, a później Zespołu Szkół w Przyrowie.

Propagowała zdrowy styl życia wśród dzieci i młodzieży, m.in. organizowała ich wypoczynek. Była pomysłodawczynią, współorganizatorką oraz przewodniczącą Społecznego Komitetu Budowy Sali Gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Przyrowie. Inicjowała i organizowała zbiórki pieniężne, bale charytatywne, festyny itp. Uczestniczyła w pracach Komisji ds. Oświaty i Kultury Fizycznej w Przyrowie (jako członek spoza Rady Gminy - jedna kadencja).

Aktywnie działała na rzecz profilaktyki uzależnień. Wiele lat przewodniczyła Gminnej Komisji ds. Profilaktyki i Przeciwdziałania Alkoholizmowi w Przyrowie. Była edukatorką programu profilaktycznego „Drugi Elementarz - czyli Program Siedmiu Kroków”, koordynatorką akcji „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, organizatorką Marszów Trzeźwości, konkursów, biegów oraz koordynatorką programu dotyczącego patologii rodziny (alkoholizm, przemoc w rodzinie).

Podejmowała działania na rzecz propagowania historii lokalnej. Była współautorką pomysłu i współorganizatorką corocznego Biegu „Pro Memoria” (o zasięgu powiatu), upamiętniającego wydarzenia i ludzi (w tym nauczycieli) z okresu II wojny światowej.

Członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego jest od początku pracy zawodowej (1977). Pełniła funkcje związkowe we wszystkich strukturach ZNP: Prezes Ogniska w Szkole Podstawowej w Przyrowie (1990-1998), Prezes Oddziału ZNP w Przyrowie (1990-2006), członek Zarządu Okręgu Częstochowskiego ZNP (1990-2000), a później Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP (od 2000 do nadal), wiceprezes ZOŚ ZNP (w kadencji 2006-2010), Prezes Okręgu Śląskiego ZNP (od 2010 - nadal), członek Zarządu Głównego ZNP (od 2006 - nadal), członek Prezydium ZG ZNP (od 2010—nadal).

Członek Rady OPZZ Województwa Śląskiego (od 2010), członek Rady OPZZ (od 2014).

Wszystkie funkcje pełni bez oddelegowania do pracy związkowej.

Spośród wielu działań i inicjatyw wybrane i opisane zostały te najważniejsze.

Założyła pierwszy w ZNP Klub Antymobbingowy i przez wiele lat była jego przewodniczącą. Współorganizowała i prowadziła konferencje, m.in. „Mobbing jako patologia społeczna” oraz seminaria, szkolenia i warsztaty dotyczące mobbingu i dyskryminacji. Organizowała dyżury telefoniczne oraz konsultacje w siedzibie Okręgu Śląskiego ZNP, mające na celu pomaganie ofiarom psychoterroru w miejscu pracy oraz osobom podejrzewającym, że są poddawane dyskryminacji i mobbingowi.

Uczestniczyła w pracach Komisji Dyscyplinarnych jako obrońca nauczycieli z ramienia ZNP.

Prowadziła „Punkt Informacyjno – Konsultacyjny ZNP” dla nauczycieli realizujących awans zawodowy, organizowała i prowadziła szkolenia, warsztaty, konsultacje.

Współpracuje z młodymi nauczycielami i działa na ich rzecz. W swojej działalności duży nacisk kładła i nadal kładzie na wspomaganie i wprowadzanie młodych nauczycieli w tajniki zawodu oraz aktywności społecznej. Zainicjowała i zorganizowała pierwszy w ZNP Międzyoddziałowy Klub Młodego Nauczyciela. Była pomysłodawczynią i współorganizatorką Ogólnopolskich Złotów Młodych Nauczycieli. Propaguje współpracę międzypokoleniową w Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Mocno angażuje się w promocję Związku oraz budowanie i umacnianie marki Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Realizuje priorytety w działalności związkowej: skuteczny i wielokierunkowy przekaz informacji, dostępną pomoc prawną dla członków ZNP oraz szkolenia. Organizuje i prowadzi wiele szkoleń związkowych dla członków ZNP oraz osób funkcyjnych.

Propaguje historię i tradycję Związku Nauczycielstwa Polskiego. Współorganizuje Nauczycielskie Dni Pamięci i Pokoju.

Jej artykuły, wywiady i przemyślenia można znaleźć w prasie lokalnej i o zasięgu krajowym, w mediach związkowych („Ogniskowiec”, „Głos Nauczycielski”) oraz w wydawnictwach Okręgu Śląskiego ZNP.

Za działalność związkową i zawodową została odznaczona: Złotym Krzyżem Zasługi, Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Odznaką Honorową za Zasługi dla Ochrony Pracy, Srebrną Odznaką Honorową Za Zasługi dla Województwa Śląskiego. Otrzymała nominację do Statuetki Starosty Częstochowskiego „Za Wybitne Zasługi dla Powiatu” w kategorii oświata.

Została odznaczona również Złotą Odznaką ZNP, Medalem z okazji 100-lecia ZNP, Odznaką „Za zasługi dla OPZZ”.

Otrzymała liczne nagrody Dyrektora Szkoły oraz wiele nagród Prezesa Okręgu Śląskiego ZNP.

Ważne dla Jadwigi Aleksandry Rezler:

„Mam dwie rodziny: moją własną, którą bardzo kocham i jest dla mnie najważniejsza oraz drugą bardzo ważną rodzinę - związkową.”

„W życiu mam wyjątkowe szczęście, bo robiłam i robię to, co lubię, zarówno jako nauczyciel, jak i związkowiec.”

„Kontakt z ludźmi. To mnie uskrzydla i dodaje energii. Mam szczęście, że zawsze trafiam na dobrych, pozytywnie myślących ludzi, z którymi razem możemy góry przenosić.”

Motto Jadwigi Aleksandry Rezler:

„Jesteśmy tu po to, by sobie wzajemnie pomagać w podróży zwanej życiem.” Wiliam J. Bennett

Opracowała: Jadwiga Aleksandra Rezler

Rzeszowski Stanisław — patrz: Notki biograficzne i inne informacje. Prezes Okręgu Śląskiego w latach 1929-1931.

Stelmach Kazimierz — 1905-1980, urodził się w Krośnie, gdzie skończył Seminarium Nauczycielskie. 1927 - rozpoczyna pracę w zawodzie nauczycielskim na Śląsku, a konkretnie w Katowicach. Podczas kampanii wrześniowej służy w wojsku. W czasie okupacji był internowany w Rumunii, a następnie w niewoli niemieckiej. 1946—wraca do kraju i zaczyna uczyć w SP 15 w Katowicach. 1949 - oddelegowany do pracy w Zarządzie Okręgu ZNP. Prezesuje Okręgowi w latach 1959-1970.

OKRĘG ŚLĄSKI - PREZESI 1922 - 2022

Surman Jerzy — 1933-2006, urodzony w Paczółkowicach (woj. krakowskie). Dzieciństwo i młodość spędził w Krzeszowicach koło Krakowa. Ukończył szkołę podstawową i liceum ogólnokształcące w Krzeszowicach. Egzamin dojrzałości zdał w 1951 r.

Zainteresowania: sport (koszykówka, siatkówka, piłka nożna), teatr, (występy amatorskie w liceum, później do 1958r. zespół amatorski), chór (6 lat w Szkolnym Chórze).

W latach 1951-1955 – studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim filologię polską. W czasie studiów przez dwa lata był mężem zaufania grupy studenckiej (ZSP).

W latach 1955-1957 z nakazu pracy pełnił funkcję instruktora oświatowego w Wydziale Kultury Urzędu Wojewódzkiego.

Pracował w następujących szkołach: 1957-1959 I LO im. S. Żeromskiego – Bytom, 1959-1962 Liceum Muzyczne – Katowice, 1962-1970 III LO – Katowice – nauczyciel języka polskiego, 1970-1976 dyrektor V LO im. W. Broniewskiego – Katowice-Ochojec, 1976-1987 dyrektor I LO im. M. Kopernika – Katowice.

Od 1987 r. został urlopowany do pracy w ZNP. Ponadto pracował w Liceum Korespondencyjnym (1960-1972), prowadził liczne kursy, był egzaminatorem w Komisji Eksternistycznej.

W latach 1979-1990 był członkiem Okręgowego Komitetu Olimpiady Języka Polskiego. Od 1977-1993r. wchodził w skład Zarządu Oddziału Towarzystwa Przyjaźni Polsko – Francuskiej (odznaczenie za działalność – srebrne Palmy Akademickie nadane przez rząd Republiki Francji), był też wiceprezesem tego Towarzystwa.

Jako dyrektor: w V LO – wprowadził klasy o profilu humanistycznym i matematyczno – przyrodniczym, unowocześnił bazę pracowni humanistycznej, wybudował małe boisko do piłki nożnej; w I LO – wprowadził eksperymentalne klasy językowe (wymianę bezdewizową grup ok. 40–50 osób), ogólnopolskie konferencje szkół stowarzyszonych UNESCO, organizował coroczne konkursy historyczne (współpraca z b. ZBOWiD-owcami, utworzenie Izby Pamięci poświęconej II wojnie światowej). Unowocześnił i zmodernizował bazę szkolną (m. in. kompleks boisk sportowych, remont generalny sali gimnastycznej, systematyczna wymiana sprzętu szkolnego, itp.).

W pracy związkowej został organizatorem i lektorem szkolenia związkowego od 1964r. W 1970r. przejął obowiązki prezesa ogniska przy III LO w Katowicach, ponadto:

od 1972 – członek Zarządu Oddziału w Katowicach,

od 1976-1981 – wiceprezes Zarządu Oddziału ds. konferencji teoretyczno – pedagogicznej sekcji zawodowych,

od 1980-1981 – delegat na Zjazd ZNP

od 1982-1983 – odbudowywał ZNP – przy I LO i stworzył Komitet Założycielski.

W latach 1982-1987 jako prezes Zarządu Oddziału w Katowicach, jednocześnie przewodniczący Wojewódzkiej Grupy Założycielskiej i członek Krajowej Komisji, wziął udział w rejestracji ZNP w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie 05.08.1983r. (jeden z pięciu przedstawicieli rejestrujących Związek).

Od września 1983 do września 2006 pełnił funkcję prezesa Okręgu Śląskiego ZNP. Od 1983r. jako delegat brał udział w kolejnych czterech Krajowych Zjazdach ZNP (współprzewodniczący obrad 1980, 1981, 1983, 1986):

- od 1983 do 2006 – był członkiem ZG ZNP i Prezydium ZG ZNP, przewodniczącym Komisji Pedagogicznej ZG ZNP, w 1989 – z ramienia ZNP – uczestniczył w obradach „podstolika oświatowego” – Okrągłego Stołu, współredagował zapis końcowy tego „podstolika”.

- od 1990 do 1991r. – przewodniczył Zespołowi ZNP w pracach nad „Ustawą o systemie oświaty”.

Wielokrotnie uczestniczył w obradach zespołu ds. rozmów z MEN, MP i PS, z władzami rządowymi (np. w czasie „Marszu Milczenia”). Wielokrotnie wybierany był delegatem ZNP na kongresy i spotkania OPZZ (od spotkania w hucie „Baildon” w 1984r. po kongres OPZZ w 2006r.). Reprezentował ZNP w czasie sporu zbiorowego z Rządem RP w 1992r. i rozprawy arbitrażowej.

W latach 1984-1990 – pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Wojewódzkiej Rady Postępu Pedagogicznego.

Odznaczenia: Złota Odznaka ZNP, Medal KEN, Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski i wiele innych, w tym Srebrne Palmy Akademickie (Francja), Medal za Szczególne Zasługi dla ZNP.

9 września 2006 roku podczas Konferencji Sprawozdawczo – Wyborczej Delegacji nadali Jerzemu Surmanowi tytuł Honorowego Prezesa Okręgu Śląskiego ZNP.

Henryka Stachańczyk

Syska Józef — patrz: Notki biograficzne i inne informacje. Prezes Okręgu Śląskiego w latach 1932-1935.

Szafran Józef — patrz: Notki biograficzne i inne informacje. Prezes Okręgu Śląskiego w latach 1924-1928.

Żebrok Jan — patrz: Notki biograficzne i inne informacje. Prezes Okręgu Śląskiego w latach 1928-1929.

OKRĘG ŚLĄSKI - PREZESI 1922 - 2022

OKRĘG BIELSKO-BIAŁA

OKRĘG CZĘSTOCHOWA

Bogacz Teresa — 1936-2010, absolwentka UJ. Nauczyciel i związkowiec od 1954 roku. Wieloletni Prezes Oddziału ZNP w Żywcu. Prezes Okręgu Bielskiego ZNP, współzałożycielka Nauczycielskiego Ruchu Pokoju, inicjatorka i wieloletni organizator Nauczycielskich Dni Pamięci i Pokoju. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Cywka Adam — 1937-2014, z wykształcenia nauczyciel. W latach siedemdziesiątych pracował w Wydziale Oświaty w Bielsku-Białej jako Inspektor Oświaty. W latach 1975 - 1988 swoje czynności zawodowe wykonywał jako Dyrektor Biblioteki Pedagogicznej w Bielsku-Białej.

Gaczyński Leon — w latach 1938-1962 podnosił kwalifikacje pedagogiczne (lata wojny w ZSRR), czego uwieńczeniem był tytuł magistra. Pracował w administracji oświatowej w Bielsku-Białej. Był też dyrektorem liceum. Działacz partyjny, związkowy i samorządowy. Brak szczegółowych danych biograficznych.

Jura Janina — 1941-2020. **Honorowy Prezes Okręgu Śląskiego.**

Po ukończeniu liceum pedagogicznego w Żywcu w roku 1960 rozpoczęła służbę nauczycielską w Sopotni Wielkiej, a później w Węgierskiej Górcie. W latach 1984—1992 dyrektor szkoły podstawowej w Cięcinnie.

W 1980 roku podjęła studia magisterskie na kierunku wychowanie muzyczne w filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie.

Staż związkowy rozpoczęła wraz z rozpoczęciem pracy zawodowej w roku 1960. Była w grupie inicjatywnej odbudowującej związek w Węgierskiej Górcie w roku 1983. W 1984 zostaje wybrana w skład Prezydium Zarządu Okręgu w Bielsku-Białej. Prezesem Okręgu Bielskiego zostaje w roku 1994.

XXXVII Krajowy Zjazd Delegatów ZNP w roku 1998 powierzył jej obowiązki wiceprezesa Zarządu Głównego ZNP.

Domagała się od władz państwowych zwiększenia nakładów na oświatę, stworzenia odpowiednich kadrowych, organizacyjnych i finansowych warunków wdrażania reformy edukacji, zapewnienia nauczycielom statusu pracownika państwowego, godziwego wynagrodzenia dla wszystkich pracujących w oświacie.

Po reformie administracyjnej i likwidacji województwa

Engel Jerzy — brak danych biograficznych. W materiałach Oddziału Częstochowskiego ZNP po roku 1983 już się nie pojawia.

Hawro Kazimierz — 1932-2011, karierę nauczycielską rozpoczął w Częstochowie w roku 1956. Dyrektorował z dobrym skutkiem w częstochowskich liceach. W latach 1971-1975 był prezesem Oddziału Miejskiego w Częstochowie. W tym też roku został kierownikiem rejonu częstochowskiego.

Kot Jan — 1937-2010, pracę nauczycielską i działalność związkową rozpoczął w roku 1959. Pracował w szkolnictwie zawodowym jako dyrektor różnych placówek, od technikum hodowlanego po liceum medyczne. W Związku Nauczycielstwa Polskiego był prezesem ogniska, oddziału, Okręgu. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Ziętek Jadwiga — urodziła się 22 lipca 1946 r. w Białej Górcy pow. Kłobuck, w rodzinie nauczycielskiej. Po ukończeniu Liceum Pedagogicznego w Częstochowie w 1964 r. podjęła pracę w Szkole Podstawowej w Truskolasach. W latach 1965-1970 kierowała Szkołą Podstawową w Przechnie.

W 1970 r. ukończyła Studium Nauczycielskie na kierunku zajęcia praktyczno - techniczne i wychowanie plastyczne w Katowicach, rozpoczęła pracę w Zespole Szkół Zawodowych nr 1 w Kłobucku, gdzie pracowała do momentu przejścia na emeryturę (2004r.) i była Komendantem OHP.

Następnie studiowała w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach i w 1978 r. uzyskała tytuł magistra pedagogiki pracy kulturalno - oświatowej.

Przez wszystkie lata pracy pedagogiczno - wychowawczej ustawicznie dokształcała się, doskonaląc swoją wiedzę i umiejętności. Ukończyła m.in. Studia Podyplomowe Negocjatorów i Mediatorów Układów Zbiorowych Pracy (ułatwiającej jej rozmowy z organami prowadzącymi) oraz kurs pomiaru dydaktycznego.

Od dzieciństwa należała do Związku Harcerstwa Polskiego. Z czasem zdobywała kolejne harcerskie stopnie. Była członkiem Komendy Hufca ZHP w Kłobucku, uzyskując stopień harmistrza.

Do Związku Nauczycielstwa Polskiego wstąpiła w 1964 r. i od początku była bardzo aktywnym członkiem. Pełniła funkcję prezesa Ogniska w Zespole Szkół Zawodowych nr 1 w Kłobucku, a w latach 1986 - 1990 była sekretarzem Oddziału ZNP w Kłobucku, oddelegowanym do pracy związkowej. W latach 1990 - 2002 pełniła funkcję prezesa Oddziału ZNP w Kłobucku. W 1990 r. została wybrana na stanowisko prezesa Okręgu Częstochowskiego ZNP. Pełniła tę funkcję przez trzy kadencje. Po zmianach administracyjnych, w 2000 r. została Wiceprezesem Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP.

W latach 1990 - 2002 była członkiem Zarządu Głównego ZNP, a w okresie 1993 - 1998 członkiem Prezydium ZG ZNP. Pracowała w Komisjach: Socjalnej oraz Komisji Ochrony Pracy ZG ZNP.

Jako Prezes Okręgu Częstochowskiego ZNP przez wiele lat była członkiem Zespołu Doradców Wojewody Częstochowskiego ds. Polityki Społecznej, członkiem Kolegium Kuratora Oświaty w Częstochowie oraz Komisji KO ds. Nagród dla Nauczycieli, Komisji ds. Przyznawania Czesnego dla Studiujących i Doksztalających się Nauczycieli, Komisji Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki Sejmiku Samorządowego Województwa Częstochowskiego, członkiem Powiatowej Rady Zatrudnienia. Pracowała także w komisjach Miasta Kłobuck.

Brała aktywny udział w udoskonalaniu prawa oświatowego. Wielokrotnie uczestniczyła z ramienia ZNP w zespołach negocjacyjnych MEN w sprawie zmian prawa oświatowego (m.in. Ustawa Karta Nauczyciela i rozporządzenia wykonawcze, ustawa o systemie oświaty) oraz dotyczących wynagrodzeń nauczycieli.

OKRĘG ŚLĄSKI - PREZESI 1922 - 2022

OKRĘG BIELSKO-BIAŁA OKRĘG CZĘSTOCHOWA

bielskiego zostaje wybrana wiceprezesem Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP. Wielokrotnie reprezentowała ZNP w kontaktach ze związkami nauczycielskimi w różnych krajach, zwłaszcza na Zaolziu.

Szczególnie zasłużona dla organizacji Nauczycielskich Dni Pamięci i Pokoju.

Jak wspomina Barbara Redkowska - długoletni prezes Oddziału w Bielsku-Białej:

„Dni” były bardzo ważne dla Janiny Jury, powiedziała, że jak długo będzie mogła, będzie na nie przyjeżdżać.

W 2019 roku już zdrowie jej nie pozwoliło i niestety już nie żyje.

Dlaczego uważała je za tak ważne? Bo im dalej od wojny, tym ludzie mniej są w stanie wyobrazić sobie jej okropności, a teraz w dobie gier internetowych, co to jest stracić życie? Za chwilę bohater ożyje lub grę zacznie się od początku.

Prowadziła „Iskierkę Pokoju” do 2018 roku, było to zaw sze zamknięcie obchodów pod pomnikiem w Brzezince.

Od 2000 roku Kawaler Krzyża Orderu Odrodzenia Polski.

Współorganizowała wyjazdowe posiedzenie Sejmowej Komisji Edukacji w II kadencji, które odbyło się w Złotym Potoku.

Podczas działalności związkowej i społecznej była otwarta na potrzeby czynnych i emerytowanych pracowników oświaty, rozwiązywała problemy, pomagała, wspierała oraz szkoliła członków Związku i osoby funkcyjne.

Swoją wiedzę i umiejętności, poparte ogromnym doświadczeniem w pracy zawodowej i związkowej, przekazywała młodym nauczycielom, młodym związkowcom. Zainicjowała powstanie Okręgowego Klubu Młodego Nauczyciela. Motywowała i pomagała tworzyć oddziałowe KMN.

Organizowała i prowadziła wiele szkoleń dla struktur ZNP. Współpracowała z Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym w Częstochowie, organizując dla nauczycieli - członków ZNP, kursy ułatwiające wdrożenie reform oświatowych. Za zaangażowanie i ogromne poczucie odpowiedzialności, za wrażliwość na krzywdę i cierpienie, za życzliwość i serdeczność, wciąż jest bardzo ceniona przez środowisko oświatowe i związkowe.

W uznaniu zasług w działalności związkowej i zawodowej została odznaczona: Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Krzyżem Zasługi dla ZHP, Odznaką Harcerska Służba Ziemi Częstochowskiej, Odznaką Zasłużony dla Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, Odznaką Zasłużony dla Województwa Częstochowskiego.

Za swoją działalność związkową została uhonorowana Złotą Odznaką ZNP oraz tytułami: **Honorowy Prezes Okręgu i Honorowy Prezes Oddziału.**

Oprac.: *Jadwiga Aleksandra Rezler*

PODZIĘKOWANIA

Na zakończenie serdecznie dziękuję Dyrektorowi Biblioteki Śląskiej za umożliwienie skorzystania z jej materiałów, które były niezastąpione przy tworzeniu okładki i konstruowaniu niektórych haseł. Platforma **EDUŚ** dostępna dla wszystkich internautów jest po prostu fantastyczna.

Koleżankom i Kolegom: Ewie Olszok—wiceprezes Zarządu Oddziału ZNP w Chorzowie, Jolancie Chełkowskiej—wiceprezes Zarządu Oddziału ZNP w Bielsku-Białej, Barbarze Redkowskiej—członkowi Okręgowej Komisji Rewizyjnej i byłej długoletniej prezes Oddziału ZNP w Bielsku-Białej, Alicji Stysz-Adamskiej—prezes Oddziału ZNP w Siemianowicach Śląskich, Wioletcie Koźlik—wiceprezes Zarządu Oddziału ZNP w Częstochowie, Danucie Polak—przewodniczącej Komisji Historycznej Oddziału ZNP w Częstochowie, Marii Kańtoch—członkowi Zarządu Okręgu Śląskiego i Przewodniczącej Okręgowej Komisji Historycznej, Jerzemu Szmajdzie—prezesowi Oddziału ZNP w Katowicach za materiały ikonograficzne, Weronice Kraśkiewicz—tegorocznej maturzystce, za pomoc w zdobywaniu materiałów. Koleżankom Jolancie Głuszkowskiej-Drabik i Anecie Mastalerz, pierwszej za katorżniczą pracę korektorską, drugiej za mozół pracy nad redakcją językową. Doktorowi Dariuszowi Szlowskiemu za życzliwe pochycenie się nad tekstem, krytyczną pomoc i rekomendację, Damianowi Baderowi—informatykowi Okręgu Śląskiego za pomoc techniczną. Prezesowi Sławomirowi Broniarzowi i Prezes Jadwidze Aleksandrze Rezler za słowa wstępu.

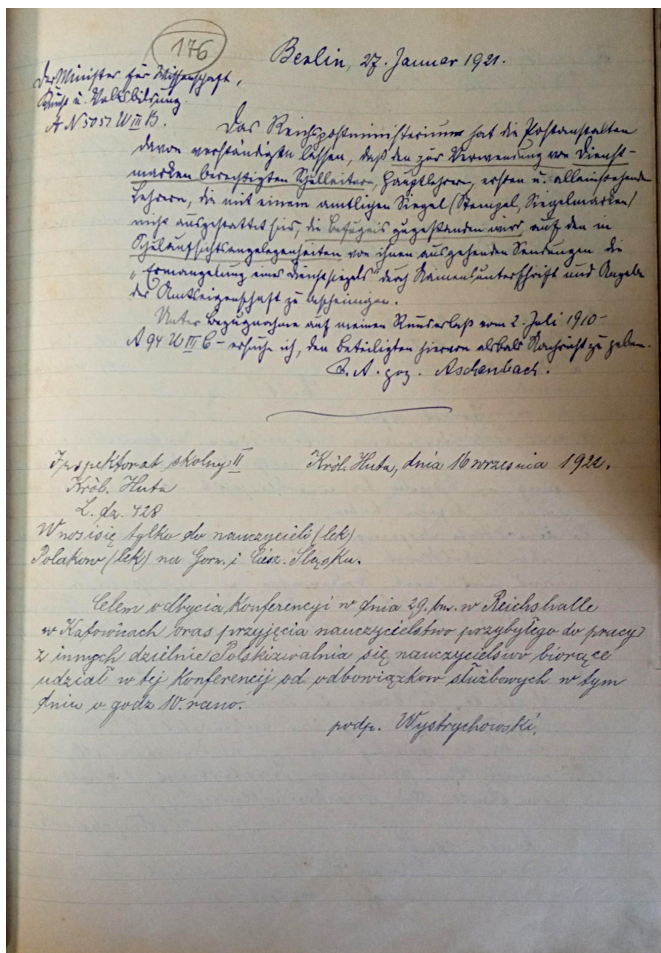
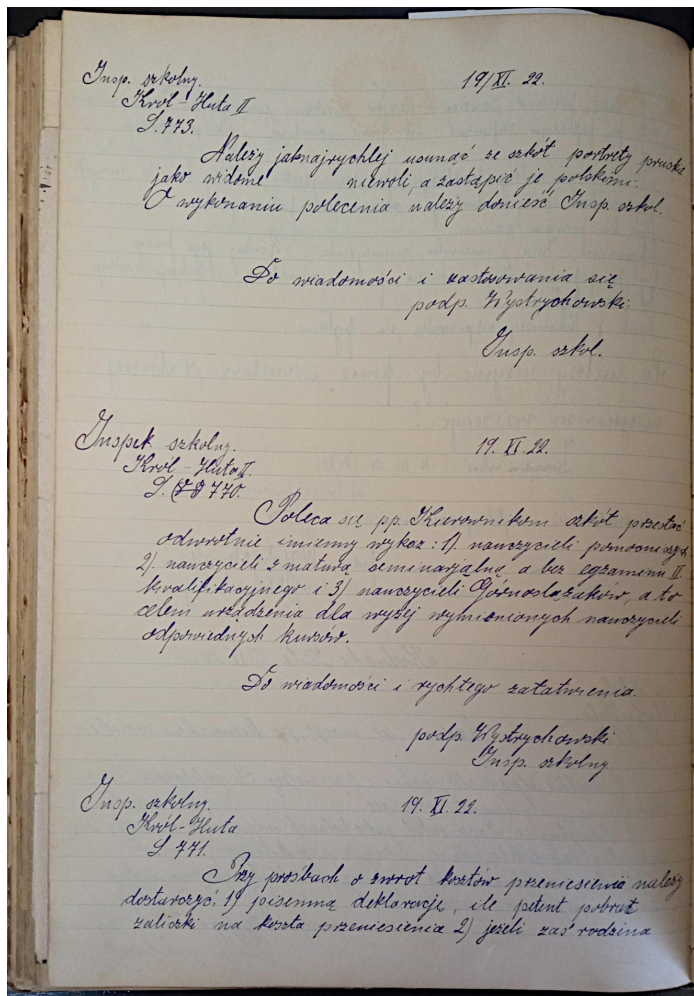
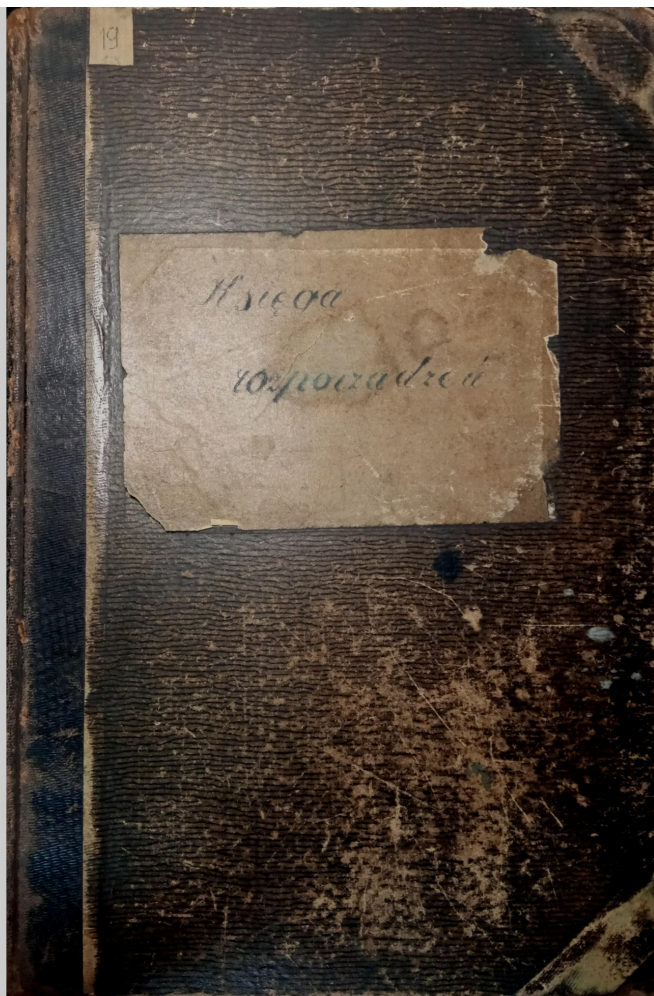
Skrócony wykaz źródeł:

Przy pracy wykorzystano wyszukiwarki: Google, Biblioteki Śląskiej i Federacji Bibliotek Cyfrowych, Biblioteki Jagiellońskiej, Biblioteki Narodowej, Encyklopedii PWN, Polskiego Internetowego Słownika Biograficznego, Książnicy Cieszyńskiej i jej Elektronicznego Słownika Biograficznego, Muzeum Śląskiego, Muzeum Historii Katowic, Szukaj w Archiwach.

Wydawnictwa zwarte i czasopisma: Encyklopedia ZNP. Okręg Śląski części I do V, Katowice 1998-2011, Śląski słownik biograficzny, T I-III, Katowice 1977-1981, Śląski Słownik Biograficzny—nowa seria TI, Katowice 1999, Słownik Biograficzny Ziemi Pszczyńskiej, Pszczyzna, bez daty wydania, Chorzowski Słownik Biograficzny, Chorzów 2007, Anna Glimos-Nadgórska: Polskie szkolnictwo powszechne województwa śląskiego (1922-1939), Katowice 2000. Piotr Kowolik: Józef Syska (1890-1982): prekursor edukacji elementarnej na Śląsku, Nauczyciel i Szkoła 1 (2), 123-129.1997.

Pełny, aczkolwiek nieuporządkowany, wykaz źródeł znajduje się w materiałach przechowywanych w Okręgu Śląskim ZNP.

OKRUCHY HISTORII

Przedstawiamy fotografię jednego z najcenniejszych dokumentów, jaki znajduje się w archiwach oddziałów Okręgu Śląskiego ZNP. Przechowywany jest z wielką pieczołowitością w Oddziale ZNP w Chorzowie.

To księga rozporządzeń, której pierwszy wpis nosi datę 23 kwietnia 1895. Miejsce dokonania wpisu lub raczej druku rozporządzenia, którego dotyczy wpis to Berlin. Od tego momentu aż do roku 1922 wszystkie wpisy są w języku niemieckim.

Pierwszy zapis w języku polskim pojawia się 16 września 1922 roku. Miejscem wydania rozporządzenia jest Królewska Huta.

Czytamy w nim, co następuje:
**„Inspektor szkolny II Król. Huta
 L.dz.728 Wnosi się tylko do nauczycieli (lek) Polaków (lek) na Górn. i Ciesz. Śląsku.**

Celem odbycia Konferencji w dniu 29 bm. w Reichshalle w Katowicach oras (sic!) przyjęcia nauczycielstwa przybyłego do pracy z innych dzielnic Polski zwalnia się nauczycielstwo biorące udział w tej Konferencji od obowiązków służbowych w tym dniu o godz 10 rano.”

podp. Wystrychowski.

Czytelnikowi należy się wyjaśnienie, że Reichshalle to budynek, w którym swą siedzibę ma Filharmonia Śląska.

Jan Kraśkiewicz

WIDZIANE Z KRAKOWA. SUPLEMENT

Już po zakończeniu prac nad naszym wydawnictwem otrzymaliśmy interesujące materiały od doktora Piotra Wierzbickiego z Krakowa. Korzystając z tego, że pozwolił nam je przygotować wg naszego zdania, doszliśmy do wniosku, że grzech byłoby z nich nie skorzystać.

Ja mam nadzieję, że Związkowi uda się zakończyć pracę nad całym stuleciem na Śląsku, więc materiały, które dzisiaj wpadły pod nożyce redakcji ujrzą światło w następnych numerach.

Jan Kraśkiewicz

Dr Piotr Wierzbicki

Przewodniczący Komisji Historii i Promocji

ZNP – Kraków-Śródmieście

Trzeba wiedzieć skąd się wyszło

Fragment hymnu Związku Nauczycielstwa Polskiego

Autor: Stefan Zaleski

Rok powstania 1906

Śląski patriotyzm nauczycielstwa i związkowców.

Rok 2022 jest to czas, gdy obchodzimy trzy setne rocznice jakże istotne dla Związku Nauczycielstwa Polskiego oraz Ziemi Śląskiej. Pierwsza to przyłączenie Górnego Śląska do macierzy 20 czerwca 1922 r. poprzez wkroczenie Wojska Polskiego do Katowic oraz 16 lipca 1922 r. podpisanie Aktu Włączenia Ziemi Śląskich do Rzeczypospolitej, a dwie kolejne z tym łącznie się to powstanie szkoły polskiej oraz naszego Związku na tych terenach. Warto zaznaczyć, że najstarsze organizacje związkowe powstały na Śląsku jeszcze w XIX wieku m.in. w Bytomiu, potem w Cieszynie od 1896 r. Towarzystwo Pedagogiczne. XX wiek to czas powstawania zrębów ZNP opartego najpierw o organizację związaną z Pilaszkowem. W Sosnowcu 17 grudnia 1905 r. doszło do zebrania 120 nauczycieli z Zagłębia. Jednak to Związek Nauczycielstwa Ludowego (ZNL) założony 28 grudnia 1905 roku w Krakowie przez Stanisława Nowaka (1859-1936) doprowadzi do trwałego rozwoju organizacyjnego na terenach śląskich. Wówczas to powstaną pierwsze ogniska związku w granicach dzisiejszego województwa śląskiego. Pierwsze w Wilamowicach 22 września 1906 r., zaraz potem w Jaworznie 23 września 1906 r., a następnie w Żywcu 25 września 1906 r. oraz w Bielsku Białej 3 stycznia 1907 r. Rozwój organizacji w Zagłębiu Dąbrowskim to lata 1911 i 1914 i działania braci Lewickich, Romana i Gustawa, co przyniosło powołanie do życia ognisk w Będzinie oraz Sosnowcu w 1915 roku. W latach 1915-1916 niemałe zasługi dla wsparcia szkolnictwa polskiego na Śląsku oraz rozwoju ruchu związkowego nauczycieli miało Centralne Biuro Szkolne. Utworzone zostało przez Ksawerego Praussa (1874-1925), członka związku i później pierwszego ministra oświaty odrodzonej Polski. Na polecenie Naczelnego Komitetu Narodowego w Krakowie Prauss utworzył w Dąbrowie Górniczej Centralne Biuro Szkolne w oparciu o przedstawicieli różnych ośrodków społecznych, oświatowych i politycznych. Działalność biura była nastawiona na tworzenie nowych szkół, rozwój kadry dydaktycznej i związkowej polskiego nauczycielstwa wraz z zapleczem materialnym oraz podręcznikowym, w czym pomagał mu Marian Falski, twórca elementarza dla polskich dzieci. Prace biura miały trwały efekt i mocno wpłynęły na obszar Śląska znajdującego się pod rządami niemieckimi. Dlatego też w 1916 roku Niemcy rozwiązali tę strukturę. Jednak skutki działań Praussa pozostawiły trwałe ślady i uaktywniły środowisko śląskie.

Koniec pierwszej wojny w 1918 roku nie oznacza dla Śląska niepodległości, w latach 1919-1921, rozpoczyna się spór o Śląsk Cieszyński z Czechami, w walkach uczestniczą polscy nauczyciele i związkowcy, w tym czasie trwają też działania zbrojne na obszarze Górnego Śląska - I, II i III Powstanie Śląskie oraz plebiscyt. W 1919 roku powstają pierwsze organizacje nauczycielskie, a najistotniejsze staje się powołanie w 1920 roku Związku Nauczycieli na Górnym Śląsku, kolejne to Wydział Szkolny w ramach Polskiej Komisji Plebiscytowej.

W Cieszynie działa Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, które współpracuje ze Zjednoczonym już wówczas Związkiem Nauczycielstwa Szkół Powszechnych (nazwa od 1919 r.) później Związek Nauczycielstwa Polskiego (od 1930 r.). Prowadzi on akcję agitacyjną oraz wspiera finansowo plebiscyty i powstania śląskie. Najlepszym tego dowodem są działania Komitetu Obrony Narodowej przy Związku, który jednorazowo przeznaczył 2 grudnia 1920 r. 100000 marek polskich na wsparcie plebiscytu, a nauczycielstwo związkowe opodatkowało się na ten cel - 1% poborów. (...)

Postawa związkowców i nauczycieli pozwoliła wesprzeć zryw śląski, który zaowocował przyłączeniem tej ziemi do macierzy w 1922 roku. Teren Górnego Śląska wymagał pracy u podstaw. W Cieszyńskim, mimo że pierwsze ognisko Związku powstaje w 1924 roku, to rodzi się ono na bazie już wcześniej funkcjonującego Towarzystwa Pedagogicznego, a jego pierwszym prezesem jest Jan Żebro, zasłużony działacz i nauczyciel polski. W przypadku górnośląskiego terenu jest to proces nieco szybszy, bo pierwsze ognisko powstaje w Rybniku w 1922 roku i liczy 60 nauczycieli, ale bardziej mozolny. Kolejne mamy w Katowicach, też w 1922 r., a ostateczne przyłączenie do ogólnopolskiej organizacji to 1923 rok i powstanie okręgu.

Do 1 czerwca 1924 r. organizacja na Górnym Śląsku liczy 910 nauczycieli skupionych w 19 ogniskach, np. w Wodzisławiu Śląskim ognisko powstaje w 1925 roku. W 1926 roku liczba ognisk wynosi 33 i skupia 1413 osób, a Związek staje się najliczniejszą organizacją nauczycielską na Śląsku, mającą główny wpływ na rozwój polskiego szkolnictwa i polskości w tej dzielnicy. To tu dzięki pracy Syski i Falskiego—naszych związkowców—udaje się wprowadzić pierwsze polskie podręczniki dla dzieci i rozbudować sieć szkół na Górnym Śląsku przy współpracy z Kościołem Katolickim i lokalną administracją.

W końcu dzielnicę tę i jej rozwój wspiera też sam Marszałek Józef Piłsudski, honorowy członek Związku, który przybywa na teren Górnego Śląska jeszcze w 1922 roku. (...)

Przypominając działania nauczycielstwa i związkowców na rzecz „Polskiego Śląska” nie można pominąć działalności wydawniczej naszej organizacji. Jej efektem było zredagowanie i wydanie w dniu 16.11.1925 r. – w Mysłowicach - 1 numeru związkowego dwutygodnika "Ogniskowiec". Wydawany on będzie w Mysłowicach do kwietnia 1926 roku, a potem w Katowicach. Jego pierwszym redaktorem był Józef Syska. To pismo stanie się jednym z głównych elementów umacniania polskości na terenach śląskich oraz źródłem wiedzy dla nauczycielstwa i organem naszego Związku. Rola tego pisma i wpływ na rozwój szkoły polskiej na Śląsku jest nie do przecenienia, a ponadto jego numery archiwalne stanowią nieocenione źródło do historii związku oraz dokumentują jego doko-

WIDZIANE Z KRAKOWA. SUPLEMENT

nania na tym obszarze. Stąd też nie dziwi inicjatywa reprintu wraz z obudową merytoryczną na 100 lecie powstania szkoły polskiej oraz Związku na Górnym Śląsku. Co więcej, obydwa numery z 1932 oraz 1937 roku są jubileuszowymi, co też stanowiło doskonały pretekst do ich ponownego ożywienia w tym wydawnictwie. Bowiem nic tak nie przywołuje minionych dni jak bezpośredni dotyk dawnych materiałów źródłowych i wydawniczych.

Jednocześnie dopełniając ten reprint w poniższej galerii, prezentuję dwa zdjęcia z archiwum prywatnego dotyczące śląskiej historii Związku.

Emanuel Imiela wraz rodziną – Archiwum rodzinne – dzięki uprzejmości Roberta Brugiera, wnuka Emanuela Imieli.

Na rodzinnym zdjęciu od lewej siedzi Emanuel Imiela z córką

Marią na kolanach, jej młodsza siostra Czesława (zginęła w Powstaniu Warszawskim) siedzi na kolanach u teścia Wacława Ateńskiego. Obok stoi Staś, najmłodszy syn, a z tyłu stoi żona Stefania -najstarsza córka Wacława Ateńskiego.

Odstonięcie tablicy Emanuela Imieli na domu przy ul. Andrzeja 23 w Katowicach, gdzie mieszkał przed wojną z rodziną w latach 30-tych XX wieku. Przemawia Pan Władysław Sala na odsłonięciu tablicy pamiątkowej.

Robiąc tylko ten krótki przegląd działań i postaci związkowych zaangażowanych w powrót Śląska do Rzeczypospolitej i walkę o jego polskość, możemy z pełną odpowiedzialnością powiedzieć, że 100-lecie tego wydarzenia to także święto ZNP, którego reprezentanci na polu chwały, edukacji, pracy organicznej,

położyli ogromne zasługi i stali się nierozdzielną częścią tradycji niepodległościowej tego regionu, podobnie jak sam Związek. Najdobitniej potwierdza to pieśń Powstańców Śląskich napisana przez naszego członka, o czym się rzadko wspomina

Hymn Powstańców Śląskich

Autor: Emanuel Imiela ps. Karol Dym
Rok: 1919

Powstańcy, naprzód! Hej w szeregi!
Na ramię broń, do boku stał!
Wytknięta droga: Odry brzegi!
W obronie stałmy modrych fal

Do walki marsz o świętą ziemię
O święte chaty, święty siew
O śląski lud, piastowe plemię
O serca polskie, polską krew

Na bój! na bój! Nie spoczniem,
aż ustąpi wróg,
Bo nas na bój prowadzi Bóg.

Uzbrójmy dusze w twardość skały
A mięśnie swoje w stali hart,
Nie będzie ten, kto zniewieściaty,
Miłości swej Ojczyzny wart.

Zginęło wielu w jej obronie,
Nie szczędź i ty więc swoich sił.
Bo męski żar ci w piersi płonie,
Byś bronił swych, a wroga bił.

Na bój! na bój! Nie spoczniem,
aż ustąpi wróg,
Bo nas na bój prowadzi Bóg.

Wciąż na zachodzie krzyk złowrogi...
Na bacność więc! Na ramię broń!
Ojczyzny strzeżmy święte progi,
Pokażmy wrogom silną dłoń.

Do walki więc, więc marsz w szeregi
By godnym się Ojczyzny stać,
Niech wroga gna za Odry brzegi
Piastowski lud, powstańcza brać
Na bój! na bój! Nie spoczniem,
aż ustąpi wróg,
Bo nas na bój prowadzi Bóg!

